

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

SITUAČNÍ A VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA LÉČIVÉ, AROMATICKÉ A KOŘENINOVÉ ROSTLINY

2023

ZDROJE INFORMACÍ, ZPRACOVATELÉ PODKLADŮ:

ČESKÝ KMÍN, z.s., Maleč
Český statistický úřad, Praha
Ministerstvo zemědělství, Praha
Ministerstvo zdravotnictví, Praha
PELERO CZ z. s., Brno
Štatistický úrad SR, Bratislava
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Brno
Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha

Odbor rostlinných komodit MZe

Autorky:

Bc. Irena Buchtová, MZe

Ing. Miroslava Czetmayer Ehrlichová, MZe

Ředitel Odboru rostlinných komodit:

Ing. Zdeněk Trnka, MZe

Autor fotografie:

SeDmi/Shutterstock

Autorky touto cestou děkují za spolupráci všem zpracovatelům podkladů.

Situační a výhledové zprávy jsou určeny pro všechny zájemce z řad pěstitelů, zpracovatelů, podnikatelských subjektů, ale též pedagogů, studentů a dalších. Jsou k dispozici na stránkách: www.eagri.cz, navigace – zemědělství, rostlinné komodity, léčivé, aromatické a kořeninové rostliny – situační a výhledové zprávy a v budově Ministerstva zemědělství.

Vydalo: Ministerstvo zemědělství, Těšnov 65/17, I 10 00 Praha I

Internet: www.eagri.cz, e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-706-1

SITUAČNÍ
A VÝHLEDOVÁ
ZPRÁVA
LÉČIVÉ, AROMATICKÉ
A KOŘENINOVÉ
ZELENINY

2023

OBSAH

Úvod	3
Souhrn	3
Zásahy státu a opatření EU u komodity LAKR	5
Regulace podnikání a obchodu uvnitř EU	5
Vnější obchodní politika EU	6
Daňová politika	9
Dotační politika	9
Společná zemědělská politika – přímé platby	9
Národní podpory (STATE AID)	12
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)	13
Národní program podpory potravin	15
Evropská politika kvality v oblasti zemědělství	16
Kontrola jakosti LAKR	17
Právní předpisy ČR vztahující se ke komoditě LAKR	18
Světový a evropský trh	24
Produkce LAKR v ČR	26
Pěstování LAKR v ČR	26
Ekologická produkce LAKR v ČR	32
Sběr léčivých rostlin v ČR	33
Cenový vývoj	34
Osivo, sadba a genové zdroje LAKR	34
Zahraniční obchod ČR s LAKR	36
Zahraniční obchod s kořením	36
Zahraniční obchod s léčivými rostlinami	38
Produkce a zahraniční obchod s kmínem v ČR	40
Příloha	45
Výtah z celního sazebníku, kapitoly 09 a 12	45
Důležité kontakty	47

ÚVOD

Předkládaná situační a výhledová zpráva Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny (SVZ LAKR) navazuje na SVZ LAKR vydanou v roce 2020. Má za cíl popsat souhrnně produkci léčivých, aromatických a kořeninových rostlin v ČR, dále pak předložit odborné veřejnosti ucelený přehled o postavení sektoru LAKR v tuzemském, evropském i světovém prostředí, včetně seznámení s legislativním zázemím v rámci Společné zemědělské politiky EU i zemědělské politiky ČR. Použité informace jsou zpracovány dle dostupných informací za rok 2022, není-li uvedeno jinak.

V rámci sektoru LAKR se v ČR pěstuje v průměru posledních pěti let 37 druhů s velmi rozdílným rozsahem pěstování a využití. Tyto druhy se pěstují pro produkci kořenů, natě, listů, květů a květenství, plodů a semen. Sestavení odpovídajícího přehledu o rozsahu pěstování a produkce je proto velmi obtížné. Informační zdroje jsou s ohledem na různé způsoby využívání (farmacie, potravinářství, krmivářství) nejednotné a proto problematické.

SVZ jsou k dispozici na internetové adrese <http://eagri.cz/>, navigace – zemědělství, rostlinné komodity, léčivé, aromatické a kořeninové rostliny, situační a výhledové zprávy.

SOUHRN

Léčivé aromatické a kořeninové rostliny (LAKR) představují významnou součást lidské historie. Tradice získávání a používání LAKR z přírody i účelového pěstování LAKR má hluboké kořeny. V současnosti zažívá tato tradice znovu renesanci. Světová i tuzemská produkce LAKR je tak určována zájmem lidí o zdraví, poptávkou po objemu LAKR v celé šíři používaných rostlinných druhů, ale i požadavkem na vysokou kvalitu. S tím úzce souvisí znalost jednotlivých druhů a jejich původu.

Hlavním trendem tuzemské produkce LAKR je zajištění kvality z hlediska pěstitelských postupů, posklizňové úpravy a skladování, a to jak v konvenčním, tak i ekologickém zemědělství. Rozsah pěstebních ploch jednotlivých druhů LAKR je určován poptávkou zpracovatelů a spotřebitelů LAKR. Stále se některé druhy získávají ze sběru ve volné přírodě, proto je stále živá otázka správné sběračské praxe. Do produkce LAKR je započítáváno také pěstování tzv. zeleného kořene – hrnkovaných či kontejnerovaných „bylinek“, které jsou určeny k přímé spotřebě, ne k dalšímu pěstování, a posuzují se z hlediska kvality jako čerstvá zelenina.

Pěstování LAKR v ČR prochází obdobími rostoucího zájmu pěstitelů a zpracovatelů, ale i útlumu, která se s jistou pravidelností střídají, což se týká především kmínu kořeného. Lze také vysledovat přesun zájmu o pěstování určitých rostlinných druhů, jehož příčinou jsou možnosti odbytu u zpracovatelů. Vrchol pěstování LAKR byl v roce 2011, kdy rozloha LAKR dosáhla 8 588 ha. V následujících letech došlo k určitému útlumu pěstování LAKR, avšak v posledních letech se opět pěstební plochy zvyšují. V roce 2022 podle údajů ČSÚ dosáhly rozlohy 7 288 ha, ze kterých bylo sklizeno 5 624 t léčivých rostlin.

Největší podíl na produkci LAKR má kmín kořený a ostropestřec mariánský, které rozhodujícím způsobem ovlivňují rozsah pěstebních ploch léčivých rostlin. V roce 2022 dosáhly plochy pro pěstování kmínu kořeného 3 516 ha, ostropestřce mariánského 2 231 ha. Další významnou komoditou v rámci sektoru LAKR je námel (vřekaté stádium paličkovice nachové), který se očkuje na žito. Jeho výměra se dlouhodobě pohybuje okolo 1 000 ha.

V posledních letech se zvyšuje zájem o pěstování LAKR v ekologickém zemědělství (EZ). V roce 2020 to bylo 94 farem pěstujících LAKR v EZ s výměrou 1 852 ha zemědělské půdy. V roce 2021 se počet těchto farem snížil na 90 s výměrou 1 700 ha, avšak v dalším roce se opět zvýšil na 92 farem s celkovou výměrou 1 720 ha. V ekologickém zemědělství, zvláště při pěstování víceletých druhů, je z hlediska kvality problém zaplevelení jinými druhy rostlin.

Bilance zahraničního obchodu LAKR, tj. komodit koření i skupiny rostlin pro voňavkářství a farmacii, dosahuje od roku 2011 záporných hodnot. V roce 2022 dosáhlo záporné saldo zahraničního obchodu s kořením výše 7 611 t v hodnotě 658,7 mil. Kč. Záporné saldo zahraničního obchodu s rostlinami pro voňavkářství a farmacii činilo 2 601 t v hodnotě 66,6 mil. Kč. Mezi významné dovozce této skupiny komodit do ČR patří Španělsko, Německo, Polsko, Čína, Brazílie, Vietnam, Bulharsko a Slovensko.

ZÁSAHY STÁTU A OPATŘENÍ EU U KOMODITY LAKR

Regulace podnikání a obchodu uvnitř EU

V rámci Evropské unie, jejímž členem se od 1. 5. 2004 stala i Česká republika, nejsou pro pohyb zboží stanovena žádná cla ani kvóty. Pro dovozy zboží ze zemí, které nejsou součástí ES, platí společný celní sazebník.

Vzhledem k neexistenci hraničních kontrol a celního řízení mezi státy EU vznikla povinnost evidovat daňové a statistické údaje. Nesplnění této povinnosti je sankcionováno. Statistikou vnitřního obchodu se zabývá systém **INTRASTAT** (informace na www.czso.cz). Systém Intrastat je povinný pro všechny členské státy EU, není však jednotný v oblasti sběru prvotních údajů (např. ve formě výkazu, v organizačním zabezpečení, v rozlišení obchodních transakcí, ve sběru některých údajů a způsobu jejich vykazování, ve výši prahů pro vykazování apod.). Od 1. 1. 2022 nabylo v oblasti zahraničního obchodu účinnosti nové NV č. 333/2021 Sb., které je implementací nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2152 a prováděcího nařízení Komise (EU) 2020/1197. Informace o systému Intrastat, zejména o předávání Výkazů, o získání a použití programového vybavení k elektronickému zasílání Výkazů a další informace je možné najít v části „Intrastat“ na internetových stránkách Celní správy ČR na adrese www.celnisprava.cz.

Povinnost vykazovat údaje pro Intrastat v ČR vzniká osobám (právníkům i fyzickým) registrovaným nebo identifikovaným v ČR k DPH, které vyvezly zboží do jiného členského státu anebo dovezly zboží z jiného členského státu, a to v hodnotě dosahující prahu pro vykazování údajů do Intrastatu.

Zpravodajskými jednotkami se mohou stát nejen tzv. plátcí DPH, včetně zastupujících členů skupin spojených osob registrovaných k DPH jako skupiny v souladu s ustanovením § 5a až 5c zákona o DPH, ale i právnické osoby, jako jsou např. veřejnoprávní instituce, státní orgány, orgány samosprávy a jiné, které jsou podle zákona o DPH osobami identifikovanými k dani. Povinnost vykazovat data pro Intrastat může vzniknout také zpravodajským jednotkám, které jsou osobami registrovanými k DPH současně v ČR i v jiném členském státě a v ČR nemají své sídlo, místo podnikání nebo provozovnu, nebo i zahraničním osobám s daňovou povinností k DPH v ČR. Místně příslušným celním úřadem pro odevzdávání výkazů pro Intrastat i pro registraci k elektronickému předávání těchto výkazů je pro tyto zpravodajské jednotky Celní úřad pro hlavní město Prahu.

Práh pro vykazování je limit hodnoty vyvezeného nebo dovezeného zboží, který si zpravodajská jednotka musí sama počítat od začátku každého kalendářního roku anebo ode dne přidělení DIČ k DPH, a to zvlášť za vyvezené a zvlášť za dovezené zboží. Výše prahů se novou právní úpravou nemění a zůstávají na 12 mil. Kč v obou směrech obchodu. Významnou změnou a zjednodušením je zavedení možnosti **zjednodušeného vykazování** pro zpravodajské jednotky, které umožňuje po splnění určitých podmínek odeslat jedno hlášení ročně bez uvedení podrobných údajů. Základní podmínkou je dosáhnout prahu pro vykazování ve výši 12 mil. Kč a zároveň nepřekročit celkovou hodnotu 20 mil. Kč ve směru dovozu zboží z jiného členského státu EU nebo ve směru vývozu.

Základní nařízení Evropské unie

- a) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2152 ze dne 27. listopadu 2019 o evropských podnikových statistikách a zrušení deseti právních aktů v oblasti podnikových statistik,
- b) Prováděcí nařízení Komise (EU) 2020/1197 ze dne 30. července 2020, kterým se stanoví technické specifikace a úprava podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2152 o evropských podnikových statistikách a zrušení deseti právních aktů v oblasti podnikových statistik,
- c) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013, kterým se stanoví celní kodex Unie, včetně prováděcích nařízení č. 2015/2446, 2015/2447 a 2016/341,
- d) Nařízení Rady (EHS) č. 2658/87, o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku, ve znění pozdějších předpisů,

- e) Příloha č. I Nařízení Rady (EHS) č. 2658/87 – prováděcí nařízení Komise (EU) č. 1602/2018,
- f) Prováděcí nařízení Komise (EU) 2020/1470, o klasifikaci zemí a území pro evropské statistiky mezinárodního obchodu se zbožím a o geografickém členění pro jiné podnikové statistiky,
- g) Směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty.

Základní právní předpisy České republiky související se zahraničním obchodem

- Nařízení vlády č. 333/2021 Sb., k provedení některých ustanovení celního zákona v oblasti statistiky,
- Vyhláška č. 328/2020 Sb., o územních pracovištích celních úřadů, která se nenacházejí v jejich sídlech,
- Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 245/2016 Sb., k provedení některých ustanovení celního zákona, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Sdělení Českého statistického úřadu č. 497/2021 Sb., o zavedení číselníku Seznam zboží, které není určeno pro zjednodušené vykazování do systému Intrastat,
- Sdělení Českého statistického úřadu č. 498/2021 Sb., o zavedení číselníku Seznam vybraného zboží s doplňkovými statistickými znaky,
- Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů.

Vnější obchodní politika EU v oblasti vybraného koření (pepř, paprika, kmín a zázvor)

Obchodní vztahy EU se třetími zeměmi charakterizuje velký počet preferenčních dohod, meziregionálních iniciativ a jiných významných ujednání. Existují i samostatná obchodní ujednání o obchodu s některými zemědělskými výrobky.

Od vstupu České republiky do EU určuje výši dovozních cel Integrovaný tarif EU (TARIC), vydávaný v souladu s Nařízením Rady (EHS) č. 2658/87 v aktuálním znění). Na vnitřním trhu EU pohyb zboží nepodléhá žádným tarifním opatřením.

Privilegované jsou vztahy s geograficky a historicky nejbližšími partnery, především s členskými státy **Evropského sdružení volného obchodu (ESVO)**, které zahrnuje Švýcarsko, Norsko, Island a Lichtenštejnsko. U pepře, papriky, kmínu a zázvoru (dále vybrané koření) se v zemích ESVO situace liší. **Norsko a Island** neuplatňují na vybrané koření cla žádná. **Švýcarsko** si však pro dovoz tohoto koření z EU zachovalo cla na většinu položek s tím, že clo na drčený nebo mletý pepř a papriku je 7,5 CHF/100 kg. U papriky se však clo uplatňuje až po vyčerpání kvóty 150 t. Dále je na dovoz z EU do Švýcarska uplatňováno clo 0,4 CHF/100 kg na kmín a 3,75 CHF/100 kg na zázvor. Zatím se nedá předpokládat odstranění cel, protože se Švýcarskem a EU od roku 2009 neprobíhají žádná jednání o liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty. V květnu 2021 navíc Švýcarsko odmítlo přijmout Institucionální rámcovou dohodu s EU a na základě tohoto kroku EU zastavila veškerá jednání o novelizacích stávajících dohod a schvalování nových vzájemných dohod.

K 31. 1. 2020 vystoupila z EU **Velká Británie** a v květnu 2021 vstoupila v platnost Dohoda o obchodu a spolupráci s EU. Díky této Dohodě se podařilo ve vzájemném obchodě zachovat nulová cla a bezkvótový přístup pro všechny produkty splňující pravidla původu EU. Obchod však poznamenala zvýšená administrativní a finanční zátěž z důvodu zavedení celního řízení a dalších standardních pravidel obchodu se třetími zeměmi.

Preferenční obchodní dohody uzavřela EU také s kandidátskými balkánskými zeměmi. **Albánie** ponechává dovozní cla u pepře ve výši 10 % a 15 % ad valorem¹ v závislosti na položce a 15 % u sladké a mleté nebo drcené papriky. Dovozy kmínu a zázvoru z EU jsou bezcelní. **Srbsko** má zavedena cla pouze pro dovoz papriky z EU (10 % + dodatečná sazba za kg produktu). **Severní Makedonie** uplatňuje cla při dovozu z EU také pouze u papriky (45 %). Dovoz vybraného koření z EU do **Bosny a Hercegoviny** a **Černé Hory** probíhá bezcelně.

Významnou oblastí, kde má EU sjednány **dohody typu zóny volného obchodu**, je Středomoří. Např. **Alžírsko** uplatňuje pro dovoz z EU cla u pepře, papriky a kmínu 30 % teprve po vyčerpání bezcelní kvóty 50 t. U dovozu zázvoru z EU je clo stejné, ale není k dispozici žádná bezcelní kvóta. **Maroko** neuplatňuje pro dovozy vybraného koření z EU clo vůbec. Mezi Marokem a EU se zatím poslední jednání o prohloubené a komplexní dohodě o volném obchodu uskutečnila v dubnu 2014. Dovoz pepře a papriky, kmínu i zázvoru do **Turecka** z EU je zatížen cly od 19,5–75 %. **Egypt** a **Jordánsko** dovozní cla na vybrané koření z EU neuplatňují. Jednání s Egyptem o liberalizaci obchodu v dalších oblastech, která byla zahájena v roce 2013, jsou v současnosti pozastavena. **Izrael** má zavedena dovozní cla pouze u dovozu papriky (12 %), a to po vyčerpání bezcelní kvóty 110 t. **Tunisko** u kmínu a zázvoru uplatňuje MFN² dovozní cla z EU ve výši 15 % a u pepře a papriky ve výši 36 %. Mezi Tuniskem a EU probíhala do května 2019 liberalizační jednání o prohloubené dohodě o volném obchodu. Další pokračování bylo zatím přerušeno z politických důvodů na straně Tuniska.

V letech 2013 až 2017 vstoupily v platnost **dohody o volném obchodu se státy Andského společenství a Střední Ameriky** (Peru, Kolumbie, Panama, Guatemala, Honduras, Kostarika, Nikaragua, Salvador). Dohoda s **Peru** je prozatímně prováděna od března 2013. V současnosti jsou všechna dovozní cla na vybrané koření z EU nulová. Dohoda s **Kolumbií**, která je prozatímně prováděna od srpna 2013, také pro vývozce z EU odstranila dovozní cla do Kolumbie na všechno vybrané koření. Dohody s **Hondurasem, Nikaraguou a Panamou** jsou prozatímně prováděny od srpna 2013. V říjnu 2013 se k nim připojila **Kostarika a Salvador** a v prosinci téhož roku také **Guatemala**. Podobně jako u Kolumbie i pro ně platí, že dovozní cla na vybrané koření pocházející z EU jsou nulová. Výjimky tvoří dovozní cla na směsi skupin KN 0904 a 0910, které jsou zatíženy dovozními cly od 9–15 %.

V červenci 2014 byla úspěšně dokončena jednání o dohodě o volném obchodu s **Ekvádorem** a ten se v lednu 2017 formálně připojil k provádění dohod mezi EU a Peru s Kolumbií. Dohoda je prováděna předběžně, ale její ratifikace nebude mít na dovoz vybraného koření z EU vliv, protože již nyní probíhá bezcelně.

Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a **Jižní Koreou** vstoupila v platnost v červenci 2016 a dovozní cla na vybrané koření původem z EU jsou nulová. V prosinci 2014 byla dokončena jednání o dohodě o volném obchodu mezi EU a **Singapurem** a dohoda vstoupila v platnost v listopadu 2019. Stanovuje, že dovoz všech zemědělských komodit a potravin z EU do Singapuru nepodléhá clu. U položek vybraného koření však Singapur již dříve poskytoval MFN cla ve výši 0 %, a uzavřením dohody se proto situace nezměnila.

V říjnu 2013 bylo dokončeno liberalizační jednání EU s **Kanadou**. Obchodní část Dohody je prozatímně prováděna od září 2017. V současnosti probíhá dovoz všech položek vybraného koření z EU do Kanady bezcelně.

Dohoda o volném obchodu mezi EU a **Ukrajinou** je v plném rozsahu uplatňována od září 2017. Cla při dovozu vybraného koření z EU na Ukrajinu jsou v současnosti nulová. K uzavření dohod o volném obchodu s **Moldavskem a Gruzii** došlo v listopadu 2013. Díky tomu byla odstraněna veškerá dovozní cla mezi EU a Gruzii. V případě Moldavska jsou dovozní cla na dovoz vybraného koření z EU nulová.

¹ Stanovení celní sazby ad valorem znamená její určení procentním podílem z celní hodnoty (ceny). Dále v textu jsou celní sazby uváděny bez dodatku ad valorem.

² MFN – tzv. doložka nejvyšších výhod, která znemožňuje, aby členské státy Světové obchodní organizace (WTO) proti sobě používaly diskriminující praktiky a aby všechny výhody, které získá jeden člen, se vztahovaly i na všechny ostatní. ČR je členem WTO od roku 1995.

V únoru 2019 vstoupila v platnost Dohoda o hospodářském partnerství mezi EU a **Japonskem**. Cla při dovozu všech položek vybraného koření z EU do Japonska jsou nulová. V červnu 2019 bylo dosaženo rámcové Dohody o volném obchodu mezi EU a jihoamerickými zeměmi ze sdružení **MERCOSUR (Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay)**. Dohoda je připravena k podpisu, stále však zůstává nedořešený požadavek některých členských států na silnější závazky Mercosuru v environmentální oblasti. Po vstupu dohody v platnost dojde k odstranění cel u většiny položek vzájemného obchodu. V současnosti tyto země uplatňují na dovoz vybraného koření z EU cla nejčastěji ve výši mezi 8 až 10 %.

V červnu 2016 bylo zahájeno jednání mezi EU a **Mexikem** o revizi Dohody o volném obchodu, které bylo uzavřeno v dubnu 2018. V červnu 2023 došlo ke vzájemnému potvrzení zájmu dokončit dohodu co nejdříve. Dovozy vybraného koření z EU do Mexika jsou však bezcelní již v současnosti. V listopadu 2017 se uskutečnilo první kolo jednání o revizi Dohody o volném obchodu EU a **Chile**. Jednání byla technicky dokončena v říjnu 2021 a v prosinci 2022 bylo oznámeno dokončení politické dohody a podepsání dohody se předpokládá do konce roku 2023. Na dovoz vybraného koření z EU do Chile to však nebude mít vliv, protože již nyní jsou cla nulová.

V roce 2007 bylo zahájeno projednávání Dohody o volném obchodu s **Indií**. Do roku 2013 se uskutečnilo 12 vyjednávacích kol, a přestože se podařilo dosáhnout určitého pokroku, celý proces se v roce 2013 prakticky zastavil. V květnu 2021 EU a Indie oznámily, že se dohodly na znovuoživení vyjednávání. První kolo jednání se uskutečnilo na přelomu června a července 2022. Páté kolo pak proběhlo v červnu 2023. Indie v současnosti uplatňuje pro dovoz vybraného koření MFN dovozní clo mezi 30–75 % (75% cla jsou uplatňována na pepř a papriku).

V roce 2010 a 2012 se rozběhla jednání o prohloubených a komplexních dohodách o volném obchodu (**DCFTA**) s **Malajsií a Vietnamem**. Zatímco v případě **Malajsie** se čeká na vyjádření malajské strany k možnosti obnovení dalších rozhovorů, dohoda s **Vietnamem** vstoupila v platnost v srpnu 2020. Díky dohodě dojde k odstranění cel na vybrané koření při dovozu z EU do Vietnamu 6 let po vstupu dohody v platnost. V současnosti jsou při dovozu vybraného koření z EU do Vietnamu uplatňována cla ve výši 6,6 %. Malajsie v současnosti na všechny položky vybraného koření uplatňuje MFN cla ve výši 0 %.

V roce 2013 bylo dále zahájeno jednání s **Thajskem** a poslední negociační kolo se uskutečnilo v dubnu 2014. Z důvodu vnitropolitické situace v Thajsku následně došlo k zastavení dalších jednání. V březnu 2023 však EU a Thajsko oznámily záměr obnovit jednání o moderní dohodě o volném obchodu s tím, že první kolo jednání by mělo proběhnout v září 2023. Aktuálně Thajsko uplatňuje u vybraného koření MFN dovozní cla v rozmezí 20–30 %. U některých položek (pepř, paprika a zázvor) jsou navíc uvedeny minimální výše cel. V prosinci 2015 byla oficiálně zahájena jednání o dohodě o volném obchodu s **Filipínami** a v únoru 2017 proběhlo druhé kolo jednání. Termín dalšího kola zatím nebyl stanoven. Při dovozu položek vybraného koření z EU na Filipíny je uplatňováno MFN dovozní clo v rozmezí 3–20 %. V září 2016 se uskutečnilo úvodní kolo jednání o dohodě o volném obchodu s **Indonésií** a v červenci 2023 proběhlo kolo patnácté. Indonésie při dovozu vybraného koření uplatňuje jednotné MFN clo ve výši 5 %.

Jednání s **Austrálií a Novým Zélandem** o dohodě o volném obchodu byla formálně zahájena v červnu 2018 a první kola rozhovorů proběhla v červenci 2018. V případě Austrálie se dosud uskutečnilo patnáct negociačních kol (poslední v dubnu 2023). Austrálie ale již nyní nezatěžuje dovoz vybraného koření žádným clem. V případě Nového Zélandu byla jednání o dohodě o volném obchodu dokončena v červnu 2022 a dohoda byla podepsána v červenci 2023. Nový Zéland uplatňuje MFN clo ve výši 5 % FOB³ pouze u drceného nebo mletého vybraného koření. Ostatní položky nejsou zatíženy clem žádným. Vstupem dohody v platnost dojde k odstranění všech cel u vybraného koření při dovozu z EU na Nový Zéland.

³ Hodnota zahrnující veškeré náklady s dodáním zboží na palubu lodi včetně daní, dávek a poplatků ukládaných z důvodu vývozu.

Daňová politika

Zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, jsou upraveny daně na zboží, nemovitosti a služby za podmínek stanovených tímto zákonem. Od 1. 1. 2013 došlo ke zvýšení snížené sazby DPH ze 14 % na 15 % a základní sazba daně z 20 % na 21 %. Snížené sazby DPH (tj. 15 %) podléhají potraviny, krmiva, rostliny a semena mj. z **kapitoly 9** celního sazebníku, tzn. **káva, čaj, maté a koření**, a **kapitoly 12**, tzn. olejnatá semena a olejnaté plody; různá zrna, semena a plody; **průmyslové nebo léčivé rostliny**; sláma a pícniny.

Dotační politika

Společná zemědělská politika – přímé platby

V letech 2021–2022 nastalo tzv. přechodné období mezi dvěma programovými obdobími SZP, přičemž zůstávaly podmínky poskytování jednotlivých plateb stejné, jako tomu bylo mezi roky 2015–2020. Pro roky 2023–2027 nastává nové programové období SZP. V rámci nové SZP došlo ke sloučení poskytovaných podpor do jediného Strategického plánu SZP, podle kterého jsou poskytovány přímé platby, podpory pro rozvoj venkova (PRV) i sektorové intervence. Strategický plán společné zemědělské politiky (SP SZP) na období 2023–2027 je tak klíčovým nástrojem podpory zemědělského sektoru a venkova.

Společná zemědělská politika pro období 2023–2027 počítá s pokračováním stávající Jednotné platby na plochu ve formě tzv. Základní podpory příjmu pro udržitelnost (BISS). Jako Jednotná platba bude poskytována formou roční platby na hektar využívané zemědělské plochy. Poskytnutí prostředků bude podmíněno plněním podmínek standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES) a povinných požadavků na hospodaření (PPH). Zároveň bude také pokračovat platba vázaná na produkci (CIS), nově budou zavedeny celofaremní ekoplatby.

a) Jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS)

SAPS je poskytován ze zdrojů Evropské unie na hektar způsobilé zemědělské půdy a tvoří nejvýznamnější část přímých plateb. Poskytnutí SAPS je mimo jiné podmíněno splněním podmínek zemědělského podnikatele, řádným obhospodařováním zemědělské půdy, dodržováním podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES) a také dodržováním některých povinných požadavků na hospodaření, které jsou společně známy jako podmínky podmíněnosti, tj. Cross Compliance.

Minimální výměra, na kterou lze poskytnout SAPS, činí 1 ha zemědělské půdy. Dotčené DPB musí být vedeny na žadatele v Evidenci využití půdy podle uživatelských vztahů, tj. LPIS. Přehled základních ukazatelů SAPS v ČR je uveden v následující tabulce.

Společná zemědělská politika pro období 2023–2027 počítá s pokračováním stávající Jednotné platby na plochu ve formě tzv. Základní podpory příjmu pro udržitelnost (BISS). I nadále je cílem základní stabilizace příjmů všech aktivních zemědělců. Bude poskytována formou roční platby na hektar využívané zemědělské plochy. Poskytnutí prostředků bude podmíněno plněním podmínek standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES) a povinných požadavků na hospodaření (PPH).

Srovnání obálek a sazeb SAPS v letech 2012–2022

Rok	Obálka SAPS (mil. EUR)	Sazba (EUR/ha)	Směnný kurz (CZK/EUR)	Sazba (CZK/ha)
2012	755,659	214,28	25,14	5 387,30
2013	832,828	235,86	25,73	6 068,88
2014	773,751	218,08	27,50	5 997,23
2015	462,139	130,35	27,19	3 543,91
2016	461,694	130,07	27,02	3 514,54
2017	461,017	130,01	25,98	3 377,73
2018	472,217	131,67	25,73	3 388,15
2019	472,211	131,47	25,82	3 394,11
2020	479,299	133,81	27,23	3 644,19
2021	464,763	130,68	25,65	3 331,68
2022	464,763	130,91	24,55	3 213,91

Pramen: MZe, odbor přímých plateb

Poznámka: Ke snížení vnitrostátního stropu došlo v roce 2015 v důsledku převodu části finančních prostředků v rámci přímých plateb na greeningovou platbu, VCS a platbu pro mladé zemědělce. Od roku 2015 je SAPS vyplácen spolu s greeningovou platbou.

b) Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening)

Cílem greeningu je snížit negativní dopady zemědělské činnosti na životní prostředí. Pokud žadatel požádá o SAPS, je povinen dodržovat na všech svých způsobilých hektarech zemědělské půdy zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí.

Základní pravidla greeningu vyplývají z příslušného evropského nařízení pro přímé platby, které vymezuje jeho tři složky, tj. diverzifikaci plodin, zachování výměry trvalých travních porostů a vyhrazení plochy využívané v ekologickém zájmu (Ecological Focus Area – EFA). Podmínky této platby upravuje také nařízení vlády č. 50/2015 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Přehled výše vnitrostátních stropů a sazba na greening, včetně sazeb na 1 ha, je uveden v následující tabulce.

Výše vnitrostátních stropů a sazby greening

Rok	Obálka greening (mil. EUR)	Směnný kurz (Kč/EUR)	Sazba (EUR/ha)	Sazba (Kč/ha)
2015	253,456	27,18	71,49	1 943,62
2016	253,212	27,02	71,35	1 928,43
2017	252,960	25,98	71,34	1 853,35
2018	258,512	25,73	72,96	1 877,38
2019	258,509	25,82	72,99	1 884,30
2020	261,843	27,23	73,94	2 013,64
2021	254,432	25,49	71,91	1 833,32
2022	254,432	24,55	72,01	1 767,75

Pramen: MZe

c) Platba pro mladé zemědělce (MZ)

Cílem této platby je podpořit mladé a začínající zemědělce do věku 40 let. Platba se poskytuje na maximální výměru 90 ha po dobu nejvýše 5 let. Platba pro mladé zemědělce se poskytne fyzickým osobám nebo obchodním korporacím, které mají nárok na platbu v rámci SAPS. Od roku 2018 bylo evropskými předpisy umožněno vyplatit mladým zemědělcům až dvojnásobnou částku oproti předchozím rokům, a proto od roku 2018 činí platba pro mladé zemědělce 50% příplatek k platbě SAPS.

Sazba platby pro rok 2022 byla stanovena na 1 606,95 Kč/ha (v roce 2021 na 1 665,84 Kč/ha, v roce 2020 na 1 822,09 Kč/ha).

d) Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) – Program rozvoje venkova na období 2014–2020

Z Programu rozvoje venkova ČR na období 2014–2020 (dále jen PRV) mohli pěstitelé čerpat dotace na investice do výstavby i rekonstrukce zemědělských staveb, pořízení potřebných technologií i pořízení mobilních strojů. Tyto podpory bylo možné čerpat zejména z operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků a 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců. Poskytování podpor se řídilo Pravidly, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty PRV, která vydává MZe na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005. Tato Pravidla jsou zveřejněna na internetových stránkách MZe www.eagri.cz/prv a Státního zemědělského intervenčního fondu www.szif.cz.

Operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků

Dotace z této operace mohli čerpat všichni zemědělství podnikatelé na projekty od 100 tis. Kč do 75 mil. Kč výdajů v rámci 1., 3., 5. a 7. kola příjmu žádostí. Základní míra dotace v těchto kolech byla 40 %, tuto hranici bylo možné navýšit o 10 % u mladých začínajících zemědělců a žadatelů hospodařících v oblastech s přírodními či jinými zvláštními omezeními („ANC oblasti“) o dalších 10 %. Maximální míra dotace byla tedy 60 %. V 10. kole příjmu žádostí, které bylo vyhlášené mimořádně v souvislosti s pandemií COVID-19, došlo k úpravě některých podmínek. Částka výdajů, ze kterých je stanovena dotace na jeden projekt, byla zvýšena z původních 100 tis. Kč na 250 tis. Kč. Základní míra dotace byla 50 %, bylo možné ji navýšit o 5 % u mladých začínajících zemědělců a o dalších 5 % u žadatelů podnikajících v ekologickém zemědělství. Maximální míra dotace byla 60 %.

Poslední 12. kolo příjmu žádostí o dotaci proběhlo v termínu 15. 6. 2021–13. 7. 2021. Částka celkových způsobilých výdajů na jeden projekt činila 250 tis. Kč až 30 mil. Kč. Základní míra dotace byla 50 % a bylo možné ji navýšit o 5 % u mladých začínajících zemědělců a o dalších 5 % u žadatelů podnikajících v ekologickém zemědělství. Maximální míra dotace byla 60 %.

Pěstitelé mohli v tomto kole žádat o dotaci v těchto záměrech:

- b) rostlinná výroba (ovoce, zelenina včetně brambor, chmel, LAKR) – projekty do 2 000 000 Kč včetně a zároveň žadatel hospodaří na maximálně 150 ha a splňuje definici MSP,
- l) rostlinná výroba (ovoce, zelenina včetně brambor, chmel, LAKR) – projekty do 30 000 000 Kč.

Operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů

Dotace z této operace mohly čerpat zemědělské a zpracovatelské podniky na investice do zařízení, která souvisejí se zpracováním zemědělských produktů a uvedením výrobků na trh. Základní míra dotace byla 40 %. V 10. a 12. kole příjmu žádostí byly mezi způsobilé žadatele přidány i velké podniky, míra dotace pro všechny podniky se zvýšila na 50 %. Zároveň došlo k redukci preferenčních kritérií.

V 10. kole příjmu žádostí, které bylo vyhlášené mimořádně v souvislosti s pandemií COVID-19, došlo k úpravě některých podmínek. Maximální částka výdajů, ze kterých je stanovena dotace na jeden projekt, byla zvýšena u velkých podniků z původních 30 mil. Kč na 75 mil. Kč. Ve 12. kole byla tato částka zvýšena u všech podniků.

Operace 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců, ve znění pozdějších předpisů

Podpora je určena pro mladé začínající zemědělce, tedy osoby do 40 let (včetně), které nepodnikají déle než 2 roky. Dotace se poskytuje na realizaci podnikatelského plánu ve výši maximálně 45 tis. €, což činí cca 1,2 mil. Kč.

Operace 11 – Ekologické zemědělství – dle NV č. 76/2015 Sb.

– v rámci přechodu na ekologickou produkci

sazba 536 €/ha – standardní orné půdy, jde-li o pěstování zeleniny nebo speciálních bylin v systému ekologického zemědělství, na které žadatel plní podmínky podle § 12, odst. 4,

– v rámci ekologické produkce

sazba 466 €/ha – standardní orné půdy, jde-li o pěstování zeleniny nebo speciálních bylin v systému ekologického zemědělství, na které žadatel plní podmínky podle § 12, odst. 4.

Národní podpory (STATE AID)

Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací pro rok 2022 na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů

3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

Účelem je zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření hospodářsky závažných virových a bakteriálních chorob a chorob přenosných osivem a sadbou.

3.c. Podpora testování množitelského materiálu s využitím imunoenzymatických metod a metod PCR do výše 60 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů souvisejících s testováním množitelského materiálu. Podpora je poskytována pouze pro mikropodniky, malé a střední podniky dle NK (EU) č. 702/2014.

3.d. Podpora tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým a abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin, včetně kukuřice, malých zrnin, olejnin, luskovin, brambor, píce, zelenin, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin, chmele, révy a ovocných dřevin a ozdravování genotypů révy, chmele a ovocných plodin, do výše 70 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů dle výkladu dotačního programu.

3.i. Použité uznané osivo lnu, uznané osivo konopí setého, uznané osivo luskovin a použité uznané nebo zkoušené osivo vyjmenovaných píce. Výše dotace je 18 000 Kč/t uznaného osiva lnu, 100 000 Kč/t uznaného osiva konopí setého, 3 000 Kč/t uznaného osiva luskovin a až do výše 58 500 Kč/t uznaného osiva píce.

Podpora pro tento dotační program je poskytována formou *de minimis* podle nařízení Komise (EU) č. 1408/2013. Limit pro 3 účetní období (15 tis. EUR) se v roce 2019 navýšila na 20 tis. EUR. Uvedená úprava vyplývá ze změnového nařízení Komise (EU) 2019/316.

9. Poradenství a vzdělávání

9.A.b. Speciální poradenství pro rostlinnou výrobu

Podpora je poskytována pouze pro mikropodniky, malé a střední podniky dle NK (EU) č. 702/2014.

9.A.b.1) Publikace doporučených odrůd a souvisejících informací, poskytované pěstitelům zdarma. Žadatelem je pěstitelský svaz se souhlasem MZe. Výše podpory je stanovena do výše 80 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů.

9.A.b.2) Pořádání výstav pěstovaných rostlin. Žadatelem je vystavovatel nebo pěstitelský svaz nebo jím pověřené osoby se souhlasem MZe. Výše podpory: fixní částka stanovená MZe podle významu pořádané výstavní akce.

9.A.b.3) Pořádání seminářů a školení pro pěstitelskou veřejnost. Žadatelem je pořadatel nebo jím pověřené osoby (se souhlasem MZe). Výše podpory: do výše 60 % skutečně vynaložených uznatelných nákladů, avšak max. do 50 tis. Kč na jedno školení či seminář.

Program 129 310 – Podpora konkurenceschopnost agropotravinářského komplexu – závlahy – II. etapa

Člení se na podprogramy:

1. Podprogram 129 312 – podpora obnovy a budování závlahového detailu a optimalizace závlahových sítí – II. etapa určený na:
 - podporu obnovy a budování závlahového detailu,
 - podporu obnovy, budování a optimalizace závlahových sítí.
2. Podprogram 129 313 „Podpora optimalizace závlahových sítí ve správě Státního pozemkového úřadu“ určený na:
 - podporu obnovy, budování a optimalizace závlahových sítí.

Cílem programu je podpora obnovy a budování závlahového detailu (tj. koncových částí závlahových systémů), modernizace závlahových zařízení a zefektivnění provozu stávajících závlahových soustav. Implementací programu by mělo být dosaženo snížení potřeby vody na závlahy, energetické i personální náročnosti provozu závlahových soustav, větší flexibility závlahových systémů při plnění rozdílných požadavků na závlahové systémy a snížení celkové spotřeby vody na závlahovou dávku.

Program funguje od roku 2017 a je prozatím plánován do roku 2022. Více informací na:

<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/dotace-ve-vodnim-hospodarstvi/ostatni-opatreni-ve-vh/>

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)

Investiční programy PGRLF – Podpory podnikání – jsou zaměřené zejména na realizaci dlouhodobých investičních záměrů s ohledem na restrukturalizaci a zvýšení efektivity, modernizace, snížení výrobních nákladů, zlepšení jakosti a další rozvoj zemědělských subjektů. PGRLF umožňuje v současné době obnovovat investice, které jsou pro zemědělský resort neustále vysoce potřebné a bez podpory PGRLF obtížně dostupné. Podporou pojištění se daří postupně zvyšovat stále nedostatečnou úroveň propojitelnosti v pojištění plodin a zvířat a tím do jisté míry eliminovat specifická rizika podnikání v zemědělském sektoru.

Hlavním předmětem činnosti PGRLF je subvencování části úroků z úvěrů podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajícího se zpracováním produkce ze zemědělské výroby. Dalšími činnostmi PGRLF je finanční podpora pojištění plodin, hospodářských zvířat a lesních porostů, podpora ve formě úvěrů poskytovaných PGRLF na investiční a provozní financování podniku související se zemědělskou prvovýrobou, se zpracováním zemědělských produktů, lesním hospodářstvím nebo zpracováním dřeva či na nákup nestátní zemědělské půdy nebo podpory sociálního zemědělství a podpory ve formě zajištění komerčních úvěrů.

Aktuální informace o pravidlech pro poskytování podpory PGRLF lze nalézt na internetových stránkách www.pgrlf.cz.

Provoz 2022

Předmětem, účelem a cílem podpory je dočasně snížit provozní náklady a eliminovat negativní dopady na hospodářství zemědělských podniků vyvolané agresí Ruska vůči Ukrajině. Tato situace aktuálně ohrožuje životaschopnost podniků v oblasti zemědělské prvovýroby v důsledku působení dočasně vysokých cen energií, hnojiv, krmiv a dalších vstupních nákladů. Právním základem je Dočasný krizový rámec pro opatření státní podpory na podporu hospodářství po agresii Ruska vůči Ukrajině. Příjem žádostí byl pro rok 2022 ukončen.

Provoz – Potravináři

Předmětem, účelem a cílem podpory je dočasně snížit provozní náklady a eliminovat negativní dopady na hospodářství zemědělských podniků vyvolané agresí Ruska vůči Ukrajině. Tato situace aktuálně ohrožuje životaschopnost podniků v oblasti zemědělské prvovýroby v důsledku působení dočasně vysokých cen energií, hnojiv, krmiv a dalších vstupních nákladů. Příjem žádostí byl pro rok 2022 ukončen.

Zemědělec: cílem je vytvořit předpoklady pro rozvoj zemědělských prvovýrobců, kdy příjemce podpory investuje zejména do strojního zařízení, vybavení, technologických celků, výstavby, pořízení nebo vylepšení nemovitého majetku či investic na nákup plemenných zvířat, přičemž podporovaná investice musí vést ke zlepšení celkové výkonnosti a udržitelnosti zemědělského podniku, zejména snížením výrobních nákladů nebo zlepšením a dalšímu rozvinutí produkce podniku zemědělského prvovýrobce.

Zpracovatel: program je určen podnikatelům, kteří se zabývají zpracováním zemědělských produktů a dosahují požadované hranice příjmů ze zpracování zemědělské produkce. Podpora je poskytována ve formě subvence části úroků z úvěrů poskytnutých na pořízení investičního majetku, který souvisí se zpracováním zemědělských produktů k potravinářským či krmivářským účelům. Program je poskytován v režimu *de minimis*.

Podpora nákupu půdy: Cílem předkládaného programu podpory je zpřístupnit pořízení zemědělské půdy, která není ve vlastnictví státu, jako primárního výrobního prostředku zemědělských prvovýrobců. Podpora ve formě dotace části úroků z úvěrů na nákup půdy dle podmínek poskytování podpory malého rozsahu (*de minimis*).

Podpora pojištění

Účelem podpory je zpřístupnění pojistné ochrany širokému okruhu zemědělců a tím dosažení vyššího zajištění podnikatelských aktivit proti nepředvídatelným škodám a částečná kompenzace pojistného, vynaloženého na zemědělské pojištění. Předmětem podpory je úhrada části nákladů prokazatelně vynaložených na platbu pojistného u pojištění plodin a hospodářských zvířat. Podpora bude poskytnuta pěstiteli, který splňuje všechny podmínky pro poskytnutí finanční podpory pojištění a který na své jméno sjednal smluvní pojištění plodin a uhradil pojistné ve výši min. 1 000 Kč za příslušný rok. Za plodiny se nepovažují lesní porosty a lesní školky. Uvedeným pojištěním se rozumí pojištění plodin na ztráty způsobené přírodními pohromami či nepříznivými klimatickými jevy či škůdci rostlin.

Nepříznivými klimatickými jevy se rozumí nepříznivé povětrnostní podmínky jako mráz, bouře a krupobití, námraza, silný nebo dlouhotrvající déšť, sucho a další nepříznivé klimatické podmínky.

Přírodní pohromou se rozumí zemětřesení, laviny, sesuvy půdy a záplavy, tornáda a požáry v přírodě přirozeného původu.

Škůdci rostlin se rozumí všechny druhy, kmeny nebo biotypy rostlin, živočichů nebo patogenů, škodlivé rostlinám nebo rostlinným produktům.

Výše podpory: – v rozmezí od 35 % do 65 % prokázaných uhrazených nákladů na pojištění speciálních plodin pro příslušný rok.

Pro účely poskytování podpory se speciálními plodinami se rozumí:

- trvalé kultury vč. školek, tj. réva vinná, chmel, ovoce (meruňky, jablka, hrušky, třešně, višně, broskve, rybíz, angrešt, ořechy, mandle, kdoule, švestky, slívy, ryngle, maliny, ostružiny, jeřáb černý, jeřáb obecný, kaštanovník jedlý),
- jahody,
- brambory, cukrová řepa,
- zelenina,
- okrasné rostliny vč. školek a LAKR,
- přadné rostliny (len a konopí),
- produkce trav a jetelovin pěstovaných na semeno.

V souladu se Zásadami pro poskytování finanční podpory pojištění Podpurným a garančním rolnickým a lesnickým fondem, a.s. poskytne PGRLF, a.s. finanční podporu žadateli, který má sjednanou pojistnou smlouvu s pojišťovnou, se kterou má PGRLF, a.s. uzavřenou smlouvu o spolupráci.

Národní program podpory potravin

Národní značka kvality KLASA je udělována od roku 2003 ministrem zemědělství pouze kvalitním potravinářským a zemědělským výrobkům, které splní přísné kvalitativní (prokázání nadstandardní kvalitativní charakteristiky) a legislativní požadavky. Spravuje ji Odbor administrace podpory kvalitních potravin Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF). Spotřebitelům a odběratelům slouží k lepší orientaci na trhu při identifikaci výjimečně kvalitních produktů v porovnání s běžně dostupnými konkurenčními potravinami.

Projekt značky „KLASA“ je součástí režimu státní podpory „Propagační kampaň na podporu kvalitních potravin“. Prioritou značky „KLASA“ je především nabízet spotřebitelům kvalitní potraviny, které vykazují výjimečné kvalitativní charakteristiky, jež zvyšují jeho přidanou hodnotu a zaručují jeho jedinečnost ve vztahu k běžným výrobkům dostupným na trhu. Tím si tato značka získala důvěru obyvatel České republiky, kteří výrobky označené logem KLASA při nákupech preferují. K důležitým cílům projektu patří bezesporu také posílení konkurenceschopnosti výrobců kvalitních potravin. Značka „KLASA“ je výrobkům propůjčována na 3 roky a uděluje se výrobcí, který splní podmínky pro udělení značky „KLASA“ a současně prokáže výjimečné kvalitativní charakteristiky, které zvyšují přidanou hodnotu výrobku a jeho jedinečnost ve vztahu k běžným výrobkům na trhu.

Značka Regionální potravina

Značka Regionální potravina je určena pro potravinářské nebo zemědělské výrobky od malých a středních potravinářských výrobců (tj. firem s maximálně 250 zaměstnanci). Odborné poroty vybírají vždy jeden vítězný výrobek v 9 kategoriích. Jejím držitelem se mohou stát jen ty výrobky, které zvítězí v dané kategorii. Oceněné výrobky získávají certifikát ministra zemědělství a právo užívat značku „Regionální potravina“ daného kraje po dobu 4 let.

Značka Regionální potravina je součástí informační a komunikační kampaně Ministerstva zemědělství. Jejím hlavním cílem je představit spotřebitelům to nejlepší z potravinářské produkce v jednotlivých krajích ČR. Projekt vychází vstříc silícímu zájmu veřejnosti o kvalitní potraviny od tradičních regionálních výrobců.

Více informací lze nalézt na internetových stránkách www.eklasa.cz, www.szif.cz.

Evropská politika kvality v oblasti zemědělství – systém chráněných zeměpisných označení a označení původu, zaručené tradiční speciality

Propagace výroby kvalitních produktů a podpora rozvoje zemědělství hraje v posledních letech stále významnější úlohu. Jedním z nástrojů evropské politiky je také systém chráněných zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin a systém tzv. zaručených tradičních specialit. Tradiční zemědělské produkty členských států EU, jiné než víno a lihoviny, které byly zapsány do Rejstříku chráněných zeměpisných označení a označení původu, dosahují v současné době počtu kolem 800, zaručených tradičních specialit je registrováno 20. Jako potraviny s chráněným označením původu jsou v rámci této skupiny komodit od roku 2008 registrovány **Chamomilla bohemica** a **Český kmín**.

KONTROLA JAKOSTI LAKR

Kvalita LAKR, které jsou využívány k farmaceutickým účelům je stanovena příslušnými články Českého a Evropského lékopisu (doplněk z roku 2021), který je závaznou právní normou stanovující požadavky na jakost, postup při přípravě, zkoušení, skladování a dávkování léčiv, podle které se závazně postupuje od 1. 12. 2017. Zpracovatelé léčivých rostlin pro farmaceutický průmysl si mohou na základě evropských předpisů tvořit vlastní podnikové normy. Kvalitu u zpracovatelů, pokud jsou výrobky registrovány jako léčiva, kontroluje **Státní úřad pro kontrolu léčiv (SÚKL)**.

Použití rostlin v kosmetice je definováno v Nařízení EU č. 1223/2009 o kosmetických prostředcích. Problematiku výroby kosmetických přípravků řeší zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.

Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny, zpracovávané pro potravinářské účely, podléhají požadavkům, které vymezuje potravinářská legislativa (především **Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích**, ve znění pozdějších předpisů). Kontrolním orgánem v této oblasti je **Státní zemědělská a potravinářská inspekce**. Obchodníci s produkcí LAKR pro potravinářské využití se opírají o příslušné vyhlášky zákona 110/1998 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů a o doporučené normy. Velmi často obchodní kontakt závisí na situaci na trhu v daném pěstitelském roce. Doporučené normy řeší také problematiku **jakosti a zkoušení koření**. Tyto normy lze nalézt na stránkách Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví www.unmz.cz.

Při hodnocení jakosti LAKR podle vyhlášek zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů, doporučených norem a jiných ustanovení se zpravidla využívají metodiky uvedené v Českém lékopisu. V poslední době se začínají používat racionálnější a rychlejší metody (NIR spektrometr, SFE a další), které umožnily rychlejší stanovení jakostních parametrů. To by mohlo ovlivnit uplatnitelnost LAKR na trhu. Zpracovatelské podniky používají různé systémy řízení jakosti, jako jsou ISO 9001:2000, HACCP (Hazard analysis of critical and control points) a správné výrobní praxe GMP (Good Manufacturing Praxis).

Předmětem diskuze je u LAKR dodržování zásad správné zemědělské praxe především u druhů pěstovaných na malých plochách a u druhů, které se sbírají ve volné přírodě.

PRÁVNÍ PŘEDPISY ČRVZTAHUJÍCÍ SE KE KOMODITĚ LAKR

Právní předpisy z oblasti zemědělství a potravinářství

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů

- prováděcí předpisy:

- 217/2020 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády v oblasti zemědělství v souvislosti s mimořádnou epidemií v roce 2020,
- 330/2019 Sb., o podmínkách provádění navazujících agroenvironmentálně-klimatických opatření, ve znění pozdějších předpisů,
- 49/2017 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády v souvislosti s přijetím nařízení vlády o stanovení požadavků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor,
- 50/2015 Sb. o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů,
- 318/2008 Sb., o provádění některých opatření společné organizace trhu s ovocem a zeleninou, účinnost od 1. 9. 2008, ve znění NV č. 215/2010 Sb., 309/2012 Sb., 179/2015 Sb., 327/2015 Sb., 341/2016 Sb., 425/2017 Sb., 322/2020 Sb., 177/2021 Sb., 84/2023 Sb.,
- 112/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb přímým podporám, ve znění NV č. 480/2009 Sb., 86/2010 Sb., 87/2011 Sb., 107/2012 Sb., 332/2012 Sb., 298/2013 Sb., 29/2014 Sb., 50/2015 Sb., 61/2016 Sb., 426/2017 Sb., 217/2020 Sb., 177/2021 Sb.,
- 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění NV č. 114/2008 Sb., 45/2009 Sb., 83/2009 Sb., 78/2010 Sb., 112/2010 Sb., 369/2010 Sb., 282/2011 Sb., 61/2012 Sb., 263/2012 Sb., 448/2012 Sb., 298/2013 Sb., 400/2013 Sb., 29/2014 Sb., 308/2014 Sb., 75/2015 Sb., 113/2015 Sb., 62/2016 Sb., 236/2016 Sb., 47/2017 Sb., 49/2017 Sb., 84/2021 Sb.,
- 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě, ve znění NV č. 113/2008 Sb., 83/2009 Sb., 111/2010 Sb., 369/2010 Sb., 372/2010 Sb., 29/2014 Sb., 308/2014 Sb., 84/2021 Sb.,
- 47/2007 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy a některých podmínek poskytování informací o zpracování zemědělských výrobků, pocházejících z půdy uvedené do klidu, ve znění NV č. 83/2009 Sb., 480/2009 Sb., 369/2010 Sb., 480/2009 Sb., 448/2012 Sb., 400/2013 Sb., 308/2014 Sb., 50/2015 Sb., 49/2017 Sb.,
- 257/2006 Sb., kterým se mění NV č. 181/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek provádění společných organizací trhu, pokud jde o systém poskytování subvencí při vývozu pro zemědělské výrobky a zpracované zemědělské výrobky, ve znění NV č. 99/2005 Sb.,
- 69/2005 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotace v souvislosti s předčasným ukončením provozování zemědělské činnosti u zemědělského podnikatele, ve znění NV č. 512/2006 Sb., 96/2008 Sb.,
- 242/2004 Sb., o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívajících v ochraně složek životního prostředí (o provádění agroenvironmentálních opatření), ve znění NV č. 542/2004 Sb., 119/2005 Sb., 515/2005 Sb., 351/2006 Sb., 81/2007 Sb., 99/2008 Sb.,

241/2004 Sb., o podmínkách provádění pomoci méně příznivým oblastem a oblastem s ekologickými omezeními, ve znění NV č. 121/2005 Sb., 510/2005 Sb., 512/2006 Sb.,

159/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek poskytování a propadnutí záruk pro zemědělské výroby,

505/2000 Sb., o stanovení podpůrných programů k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, ve znění NV č. 500/2001 Sb. a 203/2004 Sb.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů

- prováděcí předpisy:

5/2020 Sb., o ochranných opatřeních proti škodlivým organismům rostlin (ruší vyhl. 215/2008 Sb. včetně všech jejich pozměňovacích vyhlášek),

132/2018 Sb., o přípravcích a pomocných prostředcích na ochranu rostlin, ve znění vyhl. č. 359/2019 Sb., 222/2022 Sb.,

327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin, ve znění vyhl. č. 428/2017 Sb.,

207/2012 Sb., o profesionálních zařízeních pro aplikaci přípravků a o změně vyhl. č. 384/2011 Sb.,

206/2012 Sb., o odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky, ve znění vyhl. 17/2018 Sb.,

205/2012 Sb., o obecných zásadách integrované ochrany rostlin.

Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů,

- prováděcí předpisy:

218/2019 Sb., o výctu metodik zkoušek odlišnosti, uniformity, stálosti a užitné hodnoty odrůd ve znění vyhl. č. 256/2020 Sb., 447/2021 Sb., 387/2022 Sb., 128/2023 Sb.,

129/2012 Sb., o podrobnostech uvádění osiva a sadby pěstovaných rostlin do oběhu, ve znění vyhl. č. 409/2013 Sb., 368/2015 Sb., 334/2017 Sb., 299/2018 Sb., 313/2020 Sb., 505/2021 Sb.,

61/2011 Sb., o stanovení požadavků na odběr vzorků, postupy a metody zkoušení osiva a sadby, ve znění vyhl. č. 410/2013 Sb., 3/2018 Sb., 156/2021 Sb., 505/2021 Sb.,

378/2010 Sb., o stanovení druhového seznamu pěstovaných rostlin, ve znění vyhl. č. 42/2014 Sb., 3/2018 Sb., 315/2020 Sb., 505/2021 Sb.

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů

- prováděcí předpisy:

58/2018 Sb., o doplňcích stravy a složení potravin,

253/2018 Sb., o podmínkách na extrakční rozpouštědla používaná při výrobě potravin,

417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin,

366/2005 Sb., o požadavcích vztahujících se na některé zmrazené potraviny,

320/2004 Sb., kterou se mění vyhl. č. 212/2004 Sb., o stanovení zásob a způsobu jejich ohlašování SZPI,

252/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody, ve znění pozdějších předpisů,

133/2004 Sb., o podmínkách ozařování potravin a surovin, o nejvyšší přípustné dávce záření a o způsobu označení ozáření na obalu,

54/2004 Sb., o potravinách určených pro zvláštní výživu a o způsobu jejich použití, ve znění vyhl. č. 402/2006 Sb., 473/2006 Sb., 157/2008 Sb., 35/2012 Sb., 46/2014 Sb., 39/2018 Sb., 80/2021 Sb.,

330/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro čaj, kávu a kávoviny, ve znění vyhl. č. 91/2000 Sb., 78/2003 Sb.

Zákon č. 307/2013 Sb., o povinném značení lihu, ve znění pozdějších předpisů

▪ prováděcí předpisy:

334/2013 Sb., k provedení některých ustanovení zákona o povinném značení lihu, ve znění vyhl. č. 610/2020 Sb.

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zák. č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

▪ prováděcí předpisy:

16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství, ve znění vyhl. č. 80/2012 Sb., 142/2023 Sb.

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

▪ prováděcí předpisy:

295/2011 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění, 17/2009 Sb., o zjišťování a nápravě ekologické újmy na půdě.

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů

▪ prováděcí předpisy

273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění vyhl. č. 78/2022 Sb., 445/2022 Sb.,

8/2001 b., o Katalogu odpadů a posuzování vlastností odpadů (Katalog odpadů), ve znění vyhl. č. 445/2022 Sb.

Zákon č. 156/1998 Sb., zákon o hnojivech, pomocných půdních látkách, rostlinných biostimulantech a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd, ve znění pozdějších předpisů,

▪ prováděcí předpisy:

377/2013 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění vyhl. č. 131/2014 Sb., 229/2017 Sb., 392/2021 Sb.,

257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě, ve znění vyhl. č. 93/2023 Sb.,

474/2000 Sb., o stanovení požadavků na hnojiva ve znění vyhl. č. 401/2004 Sb., 209/2005, 271/2009 Sb., 131/2014 Sb., 237/2017 Sb., 312/2021 Sb., 392/2021 Sb.,

275/1998 Sb., o agrochemickém zkoušení zemědělských půd a zjišťování půdních vlastností lesních pozemků, ve znění vyhl. č. 477/2000 Sb., 400/2004 Sb., 335/2017 Sb.,

309/2021 Sb., o odběrech a chemických a biologických rozborech vzorků hnojiv.

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění zákona č. 121/2000 Sb., 237/2004 Sb., 257/2004 Sb., 296/2007 Sb., 188/2011 Sb., 350/2012 Sb., 303/2013 Sb., 340/2013 Sb., 344/2013 Sb., 228/2014 Sb., 225/2017 Sb.,

- prováděcí předpisy:

441/2013 Sb., k provedení zákona o oceňování majetku (oceňovací vyhláška), změna vyhl. č. 199/2014 Sb., 345/2015 Sb., 53/2016 Sb., 443/2016 Sb., 457/2017 Sb., 188/2019 Sb., 488/2020 Sb.

Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů

- prováděcí předpisy

30/2021 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obalech, ve znění vyhl. č. 95/2023 Sb.,

116/2002 Sb., o způsobu označování vratných zálohovaných obalů.

Právní předpisy z oblasti životního prostředí

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší (ruší zákon č. 86/2002 Sb. a jeho prováděcí předpisy).

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění zák. č. 123/1998 Sb., 100/2001 Sb., 183/2017 Sb.

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle a nekalých obchodních praktikách při prodeji zemědělských a potravinářských produktů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů.

- prováděcí předpis:

210/2010 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 100/2004 Sb.

Zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona ČNR č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích (chemický zákon) a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Právní předpisy z oblasti léčivých přípravků a návykových látek

Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (**zákon o léčivech**), ve znění pozdějších předpisů

▪ vybrané prováděcí předpisy:

329/2019 Sb., o předepisování léčivých přípravků při poskytování zdravotních služeb, ve znění vyhl. č. 53/2020 Sb., 522/2021 Sb., 421/2022 Sb.,

236/2015, o stanovení podmínek pro předepisování, přípravu, distribuci, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití, ve znění vyhl. č. 307/2020 Sb., 219/2022 Sb.,

229/2008 Sb., o výrobě a distribuci léčiv, ve znění vyhl. č. 252/2018 Sb., 180/2019 Sb.,

228/2008 Sb., o registraci léčivých přípravků, ve znění 13/2010 Sb., 171/2010 Sb., 255/2013 Sb., 205/2018 Sb., 27/2022 Sb.,

86/2008 Sb., o stanovení zásad správné laboratorní praxe v oblasti léčiv,

85/2008 Sb., o stanovení seznamu léčivých látek a pomocných látek, které lze použít pro přípravu léčivých přípravků, ve znění vyhl. č. 270/2013 Sb., 168/2022 Sb., 332/2022 Sb.,

84/2008 Sb., o správné lékařské praxi, bližších podmínkách zacházení s léčivy v lékárnách, zdravotnických zařízeních a u dalších provozovatelů a zařízení vydávajících léčivé přípravky, ve znění pozdějších předpisů.

Na základě zmocnění § 11 písm. c) zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, vydalo Ministerstvo zdravotnictví České republiky **Český lékopis 2017**, podle kterého se závazně postupuje od 1. prosince 2017, naposledy doplněného Doplňkem 2018, podle kterého se závazně postupuje od 1. 12. 2018.

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

▪ prováděcí předpisy:

235/2022 Sb., o pěstování a zpracování rostlin konopí pro léčebné použití,

236/2015 Sb., o stanovení podmínek pro předepisování přípravků, distribuci, výdej a používání připravovaných přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití, ve znění vyhl. č. 307/2020 Sb., 219/2022 Sb.,

463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, ve znění vyhl. č. 243/2015 Sb., 46/2017 Sb., 30/2018 Sb., 242/2018 Sb., 184/2021 Sb., 159/2022 Sb.,

53/2014 Sb., o tiskopisech formulářů podle zákona o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů,

243/2009 Sb., o stanovení seznamu osob s uvedením jejich pracovišť, pro jejichž činnost se nevyžaduje povolení k zacházení s návykovými látkami a přípravky je obsahujícími, ve znění vyhl. č. 28/2013 Sb., 59/2016 Sb.,

123/2006 Sb., o evidenci a dokumentaci návykových látek a přípravků, ve znění vyhl. č. 72/2014 Sb., 521/2021 Sb.,

151/2005 Sb., kterou se stanoví vzory formulářů pro hlášení osob pěstujících mák setý nebo rostliny technického konopí a způsob vyplňování a nakládání s uvedenými formuláři, ve znění vyhl. č. 187/2022 Sb.

Státní ústav pro kontrolu léčiv plní dle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, úkoly **Státní agentury pro konopí pro léčebné použití**. Činnost se vztahuje k udělování licencí k pěstování konopí pro léčebné použití, kontrolu souladu pěstování, zpracování a skladování s legislativními požadavky, zajištění výkupu vypěstovaného a sklizeného konopí pro léčebné použití a jeho bezpečné skladování, přepravu a distribuci, případně zajišťuje jeho vývoz mimo území ČR. Dále plní veškeré informační povinnosti vůči Ministerstvu zdravotnictví ČR a Policii ČR. Další informace o pěstování konopí pro léčebné použití lze nalézt na internetové stránce <http://www.sakl.cz>.

Některé další související předpisy právního řádu ČR

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí předpisy.

Vyhláška č. 298/2014 Sb., o stanovení seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění zákona č. 130/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

SVĚTOVÝ A EVROPSKÝ TRH

Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny představují velmi různorodou a rozsáhlou skupinu rostlin, charakteristickou širokým spektrem druhového zastoupení (přes 50 000 druhů, z toho 4 000 ohrožených rostlinných druhů). S ohledem na různý botanický původ, na tradici používání, na způsoby získávání, zpracování, skladování i obchodování nelze pro LAKR jednoznačně vymezit univerzální zdroj informací o sektoru.

Roste zájem o látky, které se tvoří v rostlinách a které jsou využitelné ve farmaceutickém, potravinářském průmyslu, v kosmetice nebo přímo k léčbě chorob. Uzdravovací schopnosti ve formě čajů, tinktur, extraktů, silic apod. má ze známých druhů vyšších rostlin, které jsou považovány za léčivé, minimálně 20 % druhů. Jednotlivé obsahové látky rostlinného původu jsou předmětem zkoumání v oblasti biologické ochrany rostlin, případně v oblasti bytové chemie s ohledem na jejich odbouratelnost v přírodě. Řada rostlinných druhů slouží jako surovinové zdroje pro izolaci jednotlivých obsahových látek. V poslední době je velmi aktuální zpracování rostlinných druhů do tzv. potravinových doplňků. Rostlinné metabolity z hlediska využitelnosti jsou posuzovány Výborem pro rostlinné léčivé přípravky (HMPC). Závěry HMPC týkající se rostlinných látek lze nalézt v monografiích EU. HMPC také posuzuje synergický efekt rostlinných látek a je odpovědný za přípravu stanovisek k bylinným lékům a odpovídá za jejich bezpečnost a účinnost.

Vzhledem k narůstajícímu zájmu o léčivé rostliny pro přímé použití a další zpracování je považováno za velmi důležité zachování výskytu druhů léčivých rostlin v přírodě, rozšíření pěstovaných druhů s ohledem na udržitelnost a diverzitu. V oblasti balkánského poloostrova, vzhledem k nadměrnému sběru bez ohledu na udržitelnost, došlo k tomu, že se některé druhy jako například saturejka horská (*Saturea montana subsp.*), hořec žlutý (*Gentiana lutea subsp.*), pelyněk posvátný (*Artemisia santinicus*) a další dostaly mezi ohrožené druhy se zákazem sběru ve volné přírodě. Těmito otázkami se pravidelně zabývá v Evropě působící organizace AMAPSEC.

V EU má pěstování a sběr LAKR velmi dlouhou tradici a je této komoditě věnována dostatečná pozornost především u těch druhů, které jsou zpracovávány ve farmaceutickém nebo chemickém průmyslu, kde se z nich izolují jednotlivé obsahové látky a jsou pak součástí lékových forem. V rámci zemědělství jsou LAKR vnímány jako okrajová záležitost i když v poslední době vznikají farmy, které se specializují na pěstování LAKR, mají příslušné vybavení pro sklizeň a posklizňovou úpravu, ale zpravidla pěstují výhradně na základě smlouvy pro konečného odběratele, velmi často zahraničního. Za posledních třicet let došlo k trojnásobnému nárůstu spotřeby léčivých rostlin jako suroviny pro farmaceutický a v poslední době především pro potravinářský průmysl, ale i další odvětví jako je krmivářství, kosmetika a využití v ochraně rostlin apod.

Dle posledních odhadů je zde používáno 200 převážně účelně pěstovaných druhů. Rozloha pěstování v Evropě dosahuje cca 70 000 ha, vhodné pěstitelské lokality se nacházejí především v oblasti Středomoří, dále ve východní a střední Evropě. Evropa je také centrum dovozu LAKR, kam míří komodity z asijského a jihoamerického, ale i afrického centra. Nejvýznamnějšími tradičními importéry a exportéry LAKR jsou především Německo, dále Polsko, Velká Británie, Francie, Itálie a Španělsko. Evropa je také centrem vědeckého výzkumu LAKR, kde ověřují vlastnosti tradičně používaných LAKR a hledají nové druhy i účinné látky LAKR.

Na Slovensku se po roce 2000 pěstování LAKR začalo rozšiřovat. Začaly se zvyšovat plochy ostropestřce mariánského, rovněž jitrocele kopinatého a heřmánku pravého. V různých agroekologických podmínkách a pěstitelských oblastech se dále pěstuje měsíček lékařský, meduňka lékařská, druhy z rodu máta a šalvěj lékařská, na menších plochách, se pěstuje levandule úzkolistá, okrajově třapatka nachová, mateřídouška obecná, řepík lékařský, třezalka tečkovaná, řebříček obecný, jestřabina lékařská, sléz maurský a divizna velkokvětá. V ekologické produkci jsou vzácně pěstovány tonizující rostliny včelník moldavský a leuzea saflorová.

Vývoj sklizňových ploch léčivých rostlin na Slovensku (ha)

Rok	Léčivé rostliny	Kořeninová paprika	Kmín kořený	Další kořeninové druhy
2007	789,46	151,60	43,78	64,55
2008	740,93	104,71	95,73	31,35
2009	497,78	60,33	63,37	18,26
2010	741,91	65,25	323,84	213,45
2011	947,58	48,49	373,27	36,17
2012	1 323,68	26,95	96,72	15,87
2013	1 817,86	35,31	116,04	54,55
2014	2 191,07	42,42	0	36,83
2015	2 649,48	78,52	30,30	30,20
2016	2 816,00	21,80	220,00	37,00
2017	2 881,00	25,00	381,00	248,00
2018	2 920,05	32,69	393,66	139,49
2019	4 842,89	12,15	403,61	162,03
2020	5 524,07	10,21	213,19	27,99
2021	6 361,87	5,20	281,97	41,31
2022	6 082,52	2,30	269,92	181,21

Pramen: Rozborilová (ŠÚ SK v Bratislave), Habán (UK v Bratislave a SPU v Nitre)

PRODUKCE LAKR V ČR

Pěstování LAKR v ČR

Skupinu LAKR řadíme obvykle mezi speciální užitkové rostliny. Užitek LAKR se často vzájemně překrývá, léčivá rostlina může být zároveň i aromatickou a kořeninovou rostlinou (máta, fenýkl, chmel). Některé druhy LAKR mohou mít charakter zeleniny, ale i ovoce (česnek, cibule, černý rybíz, ostružiny, aronie, rakytník apod.), nebo okrasné rostliny (sléz, hořec). Rozmanitost je tedy významným znakem této uměle vytvořené kategorie užitkových rostlin. V komplexu zemědělství se řadí LAKR do skupiny maloobjemových plodin, v právním postavení v české legislativě je však naprosto rovnoprávná s ostatními skupinami plodin (např. obilniny, olejniny).

Od roku 2016 vykazovaly pěstební plochy LAKR v ČR rostoucí trend až na 8 554 ha v roce 2018. V následujících letech však opětovně klesaly, aby se od roku 2021 začaly opět zvyšovat. V dlouhodobém horizontu je právě kolísání pěstebních ploch pro LAKR charakteristické. Vrcholy pěstování LAKR představovaly roky 1996, 2003 a 2011, nejslabšími byly naopak roky 1999 a 2008.

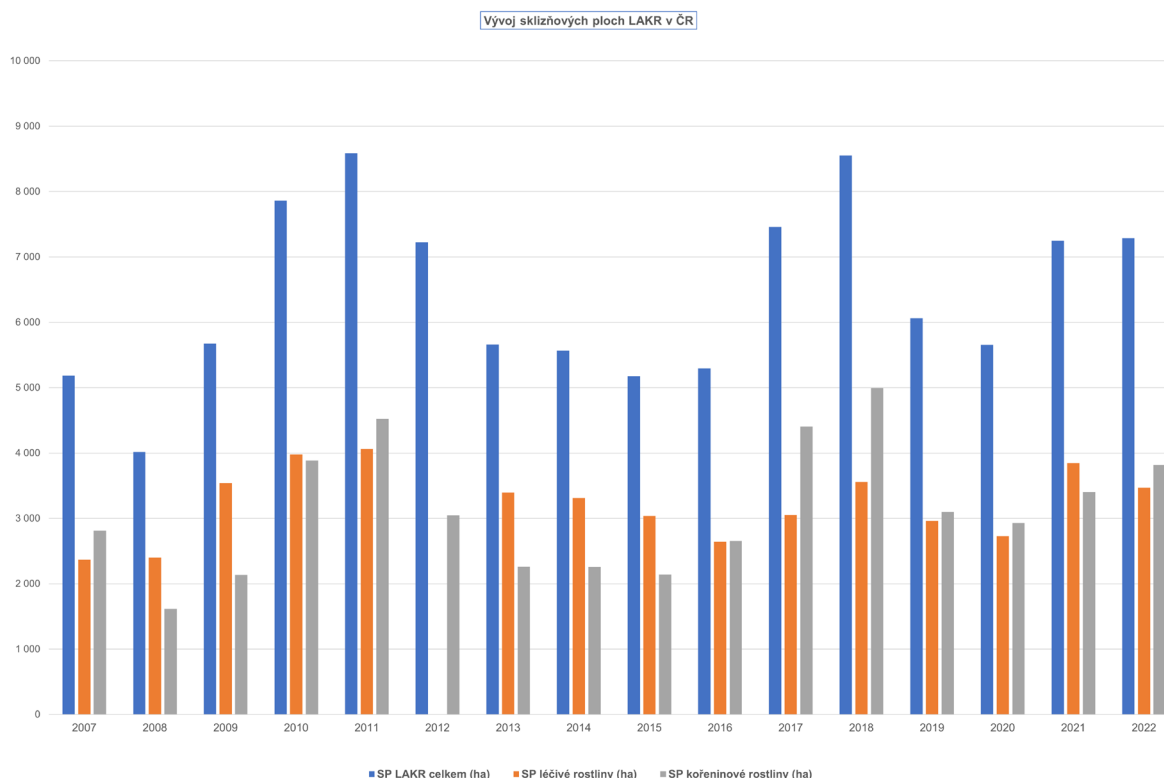
Zájem laické veřejnosti v posledních letech vzrostl, takže se zvýšil prodej osiv LAKR u tzv. hobby balení o 150 až 200 %. Zájem byl směřován na druhy, které ovlivňují imunitu (např. třapatka nachová, kopr vonný, tymián sp.). Velmi populární je pěstování LAKR v nádobách na terasách, balkónech apod. Je třeba vzít v úvahu, že – ze statistického hlediska – souhrnné vykazování a analýzy LAKR zásadně ovlivňuje zahrnutí kmínu kořeného a ostropestřce mariánského do této skupiny rostlin. Vzhledem k podílu jejich pěstební plochy k celkově vykazované ploše LAKR je dynamika vývoje pěstebních ploch LAKR v podstatě dynamikou vývoje pěstebních ploch těchto dvou druhů.

Vývoj ploch a produkce rostlin skupiny LAKR v ČR

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Plocha (ha)	5 566	5 177	5 297	7 457	8 554	6 062	5 657	7 248	7 288
Produkce (t)	5 066	4 353	4 045	6 732	6 765	4 258	3 725	6 399	5 624
Výnos (t)	0,91	0,88	0,77	0,92	0,78	0,71	1,33	1,77	1,55

Pramen: ČSÚ

Graf I – Vývoj sklizňových ploch LAKR v ČR

Pramen: ČSÚ

Rozsah pěstování LAKR je ovlivňován nestabilní situací v jejich odbytu. I když všeobecně a celosvětově roste poptávka po LAKR, tuzemských pěstitelů je nedostatek, případně LAKR pěstují na základě exkluzivní smlouvy s konečným odběratelem domácím, ale i zahraničním. Důvodem nedostatečného zájmu o pěstování LAKR je na jedné straně vysoká ekonomická i odborná náročnost pěstování, na druhé pak nízké výkupní ceny a konkurence levných dovážených LAKR. Přesto si tuzemské LAKR zachovávají svou pozici, a to především kvalitou – vysokým obsahem účinných látek a nízkým obsahem nežádoucích příměsí a mikrobiálního znečištění. Tyto vlastnosti jsou určující pro zpracovávání LAKR do konečného výrobku. Další důležitou roli hraje i to, zda jsou využívány sušené LAKR (drogy), nebo se zpracovávají domácí nebo dovezené meziprodukty, jako jsou extrakty, výluhy, silice apod., jejichž význam má rostoucí tendenci.

Z níže uvedené tabulky lze konstatovat, že od roku 2008 převažují sklizňové plochy léčivých rostlin nad rostlinami kořeninovými a aromatickými (s výjimkou roku 2011). U skupiny kořeninových a aromatických rostlin převažují pěstební plochy kmínu kořeného, které zaujímají přes 90 % z celkových ploch této skupiny.

Vývoj sklizňových ploch a produkce léčivých, aromatických a kořeninových rostlin v ČR

Rok	LAKR celkem v ha	Léčivé rostliny			Kořeninové a aromatické rostliny			
		Sklizňová plocha v ha	Produkce v t	Výnos v t/ha	Sklizňová plocha v ha		Produkce v t	Výnos v t/ha
					celkem	z toho kmín		
2007	5 184	2 369	1 892	0,80	2 815	2 319	2 033	0,72
2008	4 015	2 400	2 356	0,98	1 615	1 490	1 491	0,92
2009	5 674	3 539	2 387	0,67	2 135	1 944	1 513	0,71
2010	7 864	3 977	2 915	0,73	3 887	3 670	2 690	0,69
2011	8 588	4 063	3 381	0,83	4 525	4 372	3 635	0,80
2012	7 225	4 177	3 179	0,76	3 048	2 954	2 919	0,96
2013	5 659	3 397	2 309	0,68	2 262	2 109	1 466	0,65
2014	5 566	3 310	2 894	0,87	2 256	2 173	2 172	0,96
2015	5 177	3 034	2 015	0,66	2 143	1 907	2 338	1,09
2016	5 297	2 643	1 954	0,74	2 654	2 443	2 091	0,79
2017	7 457	3 052	3 123	1,02	4 405	4 125	3 609	0,82
2018	8 554	3 558	2 478	0,70	4 996	4 685	4 287	0,86
2019	6 062	2 963	2 535	0,86	3 099	2 950	1 723	0,56
2020	5 657	2 728	2 186	0,80	2 929	2 755	1 539	0,53
2021	7 248	3 845	3 279	0,85	3 403	3 183	3 120	0,92
2022	7 288	3 471	3 095	0,89	3 817	3 516	2 529	0,66

Pramen: ČSÚ

Podle sdružení PELERO CZ, z.s. zaujímá největší podíl na produkci léčivých rostlin ostropestřec mariánský, který má zásadní podíl na zvyšování celkových pěstebních ploch léčivých rostlin a vyrovnal tak postupný odklon od produkce makoviny.

Plochy **kořeninových rostlin** v posledních dvou letech vykazují mírný nárůst. V roce 2021 se pěstovaly na ploše 3 403 ha (tj. meziročně o 16,2 % více), v roce 2022 na ploše 3 817 ha, což je meziroční nárůst o 12,3 %. V této skupině rostlin je určující kmín, který je od roku 2007 samostatně sledovanou položkou statistického šetření ČSÚ (a je mu věnována samostatná kapitola této SVZ). V roce 2021 vzrostly jeho pěstební plochy na 3 183 ha (tj. meziroční nárůst o 15,5 %) a v roce 2022 na 3 516 ha (tj. meziročně více o 10,5 %) a zaujímaly tak 92 % z celkových ploch kořeninových rostlin.

Přehled o pěstování kmínu, ostropestřce, námele a makoviny v ČR

Roky	Kmín		Ostropestřec		Námel		Mák/makovina	
	Plocha v ha	Výnos v t/ha	Plocha v ha	Výnos v t/ha	Plocha v ha	Výnos v t/ha	Plocha celkem v ha	Sklizeň makoviny v t
2007	2 319	0,69	1 500	0,80	1 500	0,80	53 711*	6 969*
2008	1 490	0,95	2 000	0,75	1 500	0,88	66 560*	6 545*
2009	1 944	0,72	3 500	0,68	1 500	0,79	50 432	4 551
2010	3 670	0,71	-	-	-	-	46 461	3 701
2011	4 372	0,79	5 000	-	1 500	-	33 111	3 065
2012	2 954	0,79	5 000	0,5	1 500	-	17 519	1 932
2013	2 109	0,65	4 500	0,6	1 000	-	33 111	3 065
2014	2 173	0,92	4 700	0,65	1 200	-	25 718	2 554
2015	1 907	1,05	5 000	0,71	1 500	-	30 054	3 006
2016	2 443	0,79	5 170	0,68	1 000	-	33 272	2 524
2017	4 125	0,80	3 500	0,5	1 000	-	29 076	2 524
2018	4 685*	0,85*	3 000	0,42	1 000*	-	23 174	-
2019	2 950	0,33	2 000*	0,40*	1 000*	-	35 778**	-
2020	2 755	0,40	2 049	0,35*	1 000*	-	40 255**	-
2021	3 183	0,83	2 495	0,41	1 000*	-	43 867**	-
2022	3 516	0,64	2 231	0,45	1 000*	-	26 125**	-

Pramen: ČSÚ, GŘC, PELERO CZ, z.s., Český kmín, z.s.

Poznámka: * odhad spolek Český mák, PELERO CZ, z.s. a Český kmín, z.s.,

** údaje ČSÚ

Ostropestřec mariánský (*Silybum marianum* L.) zaznamenává v posledních letech víceméně stagnaci poptávky ze strany tuzemských i zahraničních zpracovatelů. Dle šetření sdružení PELERO CZ z.s. roste zájem uplatňovat ostropestřec v krmivářství, potravinářství, ale také v kosmetice, kde se využívá olej, který má specifické vlastnosti. Ve farmacii se pro izolaci účinných látek uplatňují pokrutiny. Odhad skutečné rozlohy pro pěstování ostropestřce je problematický, pěstitelé ji vykazují v rámci různých skupin plodin, a to od olejnin přes léčivé až po ostatní technické plodiny.

Pěstování ostropestřce se ve většině případů realizuje přímo na zakázku od zpracovatele, který dodává pěstiteli i osivo, jehož kvalita je prioritní podmínkou dostatečné a kvalitní produkce. Cílem stabilizace v pěstování ostropestřce je pěstitelská technologie pro jeho využití v potravinářství s ohledem na rizika spojená s užitím pesticidů a dodržováním platných pravidel pro mikrobiologickou čistotu apod.

Pěstební plochy žita, na které je očkovan **námel** (*Claviceps purpurea* (fr.) Tul.), se pohybují v rozmezí 1 000–1 500 ha. Plocha žita pro očkování námele je určována požadavky zpracovatele na základě smlouvy s pěstitelem. **Makovina**, jako vedlejší produkt pěstování máku (tobolky s 10 cm stonku), byla až do roku 2011 významnou vývozní komoditou. Po změně podmínek odbytu přestala být makovina pro pěstitele zajímavým produktem a její produkce v ČR klesla. V současné době se s makovinou již neobchoduje.

Pěstování konopí a máku podléhá ustanovením zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, a to následujícím způsobem:

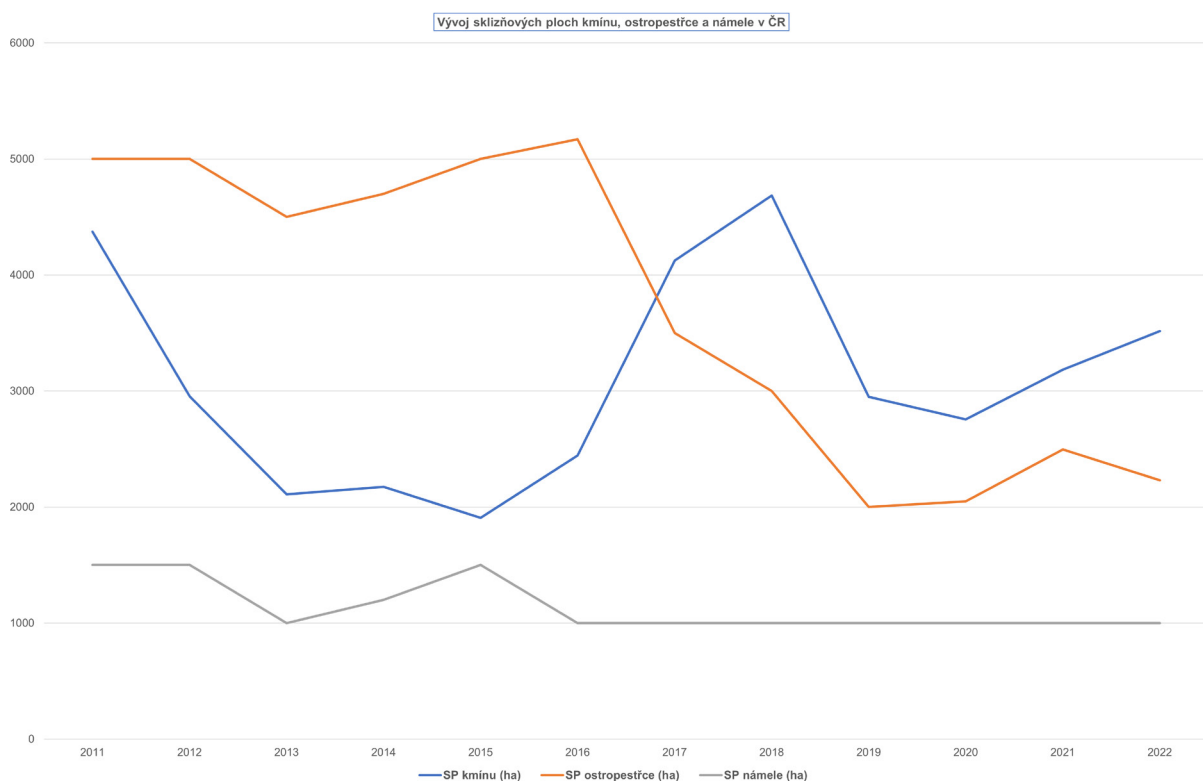
- stanovuje podmínky pěstování, zpracování a nakládání s konopím, mákem a makovinou,
- zavádí pojem technické konopí – rostlinou technického konopí se rozumí rostlina z rodu konopí, ze které lze získat konopí s obsahem nejvýše 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů (THC)

nebo pochází z osiva odrůd uvedených ve Společném katalogu odrůd druhů zemědělských rostlin, a technickým konopím konopí z rostliny technického konopí,

- zakazuje pěstovat odrůdy máku setého (*Papaver somniferum* L.), které mohou v sušině z tobolek obsahovat více než 0,8 % morfinu; zákaz se nevztahuje na pěstování odrůd máku setého (*Papaver somniferum* L.) pro výzkumné a pokusné účely, pro šlechtění nových odrůd rostlin a pro zachování genetické rozmanitosti rostlin vědeckými a výzkumnými pracovišti, jakož i pro okrasné účely botanickými zahradami a arborety,
- zakazuje pěstovat druhy a odrůdy konopí, které mají obsah THC **více než 1 %** látek ze skupiny THC, výjimku tvoří pěstování rostlin konopí pro léčebné použití na základě licence udělené Státním ústavem pro kontrolu léčiv a pěstování rostlin konopí vědeckými a výzkumnými pracovišti,
- stanovuje ohlašovací povinnosti pro pěstitele konopí a máku,
- stanovuje podmínky a ohlašovací povinnosti dovozu a vývozu makoviny.

Produkce druhů skupiny LAKR v rozsahu 10–100 ha a více se týká následujících druhů: jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata* L.), pískavice řecké seno (*Trigonella foenum-graecum* L.), koriandr setý (*Coriandrum sativum* L.), kopr vonný (*Anethum graveoles* L.), fenykl obecný (*Foeniculum vulgare*, var. *vulgare* Mill.) a heřmánek pravý (*Matricaria chamomilla*, L.) a druhů z rodu máta (*Mentha* sp.). Jejich výnosy odpovídají pěstitelským podmínkám v daném roce. Pěstování se řídí zásadně poptávkou, zpravidla výhradně na základě smluvního vztahu zpracovatel–pěstitel, což je zřejmé z kolísání ploch ve sledovaných letech. Největší plochu zaujímá jitrocel kopinatý. Zajímavé je zvýšení ploch pískavice řecké seno.

Graf 2 – Vývoj sklizňových ploch kmínu, ostropestřce a námele v ČR

Pramen: ČSÚ, PELERO CZ, z.s., Český kmín, z.s

Pěstební plochy LAKR v ČR – majoritní druhy (v ha)

Druh	2019	2020	2021	2022	2023
Jitrocel kopinatý, <i>Plantago lanceolata</i> L.	134,29	166,29	207,86	379,81	1 069,47
Pískavice řecké seno, <i>Trigonella foenum-graecum</i> L.	143,02	165,2	0	216,83	255,44
Koriandr setý, <i>Coriandrum sativum</i> L.	67,62	18,79	77,86	80,36	82,69
Kopr vonný, <i>Anethum graveoles</i> L.	98,15	39,39	49,56	53,14	50,79
Fenykl obecný, <i>Foeniculum vulgare</i> var. <i>vulgare</i> Mill.	53,85	28,27	77,27	51,26	13,13
Heřmáněk pravý, <i>Matricaria chamomilla</i> , L	13,54	16,4	5,69	28,67	15,57
Máta, <i>Mentha</i> sp.	9,41	9,87	10,01	12,49	10,91

Pramen: PELERO CZ, z.s.

V rozsahu od 0,1 ha do 10 ha se pěstují následující druhy:

Pěstební plochy LAKR v ČR – minoritní druhy (v ha)

Druh	2019	2020	2021	2022	2023
Bazalka vonná, <i>Ocimum basilicum</i> , L.	0,87	0,89	1,93	1,10	1,30
Benedikt lékařský (čubet), <i>Cnicus benedictus</i> L.	1,65	2,13	1,99	1,94	1,46
Brutnák lékařský, <i>Borago officinalis</i> L.	0	13,70	11,80	11,85	0
Citronová tráva, <i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stap	0	0	0	0,05	3,28
Divizna velkokvětá, <i>Verbascum densiflorum</i> L.,	0,18	0,06	0,10	0,04	0,04
Dobromysl obecná, <i>Origanum vulgare</i> L.,	1,29	2,19	1,52	2,09	1,83
Chřpa modrá, Chřpa polní, <i>Centaurea cyanus</i> , L.	0,26	0,39	0,77	0,31	0,38
Jablečník obecný, <i>Marrubium vulgare</i> L.	0,80	0,80	1,31	2,70	1,66
Jestřábina lékařská, <i>Galega officinalis</i> L.	6,47	4,50	4,17	7,14	5,08
Kozlík lékařský, <i>Valeriana officinalis</i> L.	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
Leuzea/parcha saflorová, <i>Leuzea cartamooides</i> L.	9,78	14,21	0	0	0
Libeček lékařský, <i>Levisticum officinale</i> Hill	1,31	1,73	1,14	1,74	0,16
Majoránka zahradní, <i>Majorana hortensis</i> L.	0,97	0,97	0,89	0,99	1,01
Mateřídouška obecná, <i>Thymus serpyllum</i> L.	0,09	0,58	0,03	0,02	0,29
Pelyněk kozalec (estragon), <i>Artemisia absinthium</i> L.	0,39	0,16	0,14	0	0,21
Proskurník lékařský, <i>Althaea officinalis</i> L.	0	0,02	-	0	0,30

Druh	2019	2020	2021	2022	2023
Řebříček obecný, <i>Achillea millefolium</i> L.	3,39	2,58	1,04	1,37	1,35
Řepík lékařský, <i>Agrimonia eupatoria</i> , L.	0	0,16	0,23	3,55	3,07
Sléz sp. <i>Malva</i> sp. L.	33,48	19,82	6,41	2,39	4,65
Šalvěj lékařská, <i>Salvia officinalis</i> , L.	2,07	2,16	2,08	1,82	2,47
Topolovka růžová, <i>Althaea rosea</i> L.	0	0,02	0,05	0,20	0,55
Třapatka nachová, <i>Echinacea purpurea</i> L.	0,01	0,02	0,02	0,22	0,92
Třezalka tečkovaná, <i>Hypericum perforatum</i> L.	0,37	0,23	0,18	0,18	0,06
Tymián obecný, <i>Thymus vulgaris</i> , L.	0	0,95	1,06	1,46	0,65
Včelník moldavský, <i>Dracocephalum moldavica</i> L.	27,87	0	0	0	11,53
Yzop lékařský, <i>Hyssopus officinalis</i> , L.	0,9	0,78	0,28	1,66	1,45

Pramen: PELERO CZ, z.s.

Poznámka: - údaj není znám

Použití a obliba tzv. „zeleného koření“, které je dodávané na trh v malých kontejnerech nebo jako řezané čerstvé nati některých druhů LAKR, stále stoupá. Na základě rostoucí poptávky se zvyšují plochy pěstování LAKR právě pro tyto účely. Mezi pěstované druhy v ČR patří především libeček (*Levisticum officinale* L.), majoránka zahradní (*Origanum majorana* L., syn. *Majorana hortense* L.), kopr vonný (*Anethum graveolens* L.), bazalka pravá (*Ocimum basilicum* L.), dobromysl obecná (*Origanum vulgare* L.), saturejka zahradní (*Satureja hortensis* L.), rozmarýn lékařský (*Rosmarinus officinalis* L.), máta peprná (*Mentha x piperita* L.), šalvěj lékařská (*Salvia officinalis* L.), tymián obecný (*Thymus vulgaris* L.), koriandr setý (*Coriandrum sativum* L.). Takto dodávaná produkce je však z hlediska posuzování kvality považována za čerstvou zeleninu, určenou k rychlé spotřebě.

Dalším současným trendem využívající i LAKR je pěstování tzv. **mikrobylinek** (angl. microgreens), což jsou rostliny pěstované v malých plastových krabičkách za přirozeného osvětlení nebo pod umělým osvětlením, které již mají pravé listy a stonky a jsou mechanicky odděleny od semene, které zůstávají v substrátu, a je konzumovaná pouze zelená část rostliny. Jedná se tedy o rostlinu, která je hodnocena jako listová zelenina.

Mezi významné zpracovatele LAKR patří ti, kteří na trh dodávají bylinné čaje tzv. *species*. Výrobci čajů a čajových směsí mají zpravidla svoje pěstitele a sběrače, ale také svůj systém nákupu surovin (s ohledem na četnost rostlinných druhů poměrně velmi nepřehledný). Produkty výrobců čajů jsou buď farmaceutické kvality, tj. podléhají kontrole Státního ústavu pro kontrolu léčiv, ty jsou v ČR dva (LEROS a Megafyt), nebo jsou registrovány jako doplňky stravy a podléhají kontrole v rámci potravinářské legislativy. Větší spotřeba léčivků je však pro izolaci jednotlivých obsahových látek, které jsou součástí lékových forem (ostropestřec, námel).

Ekologická produkce LAKR v ČR

Ekologické zemědělství (EZ) představuje v současnosti rostoucí sektor zemědělství většiny zemí světa. Jeho podíl na struktuře farem i na využití zemědělského půdního fondu se zvyšuje. V roce 2018 zaujímalá výměra EZ z celkové výměry zemědělské půdy 12,8 %, v roce 2019 to bylo 15,2 %. Navýšení celkové výměry EZ v roce 2019 nastalo z důvodu změny metodiky, kdy výměry ploch EZ a podílu EZ na celkovém zemědělském půdním fondu jsou stanovovány z údajů LPIS, zatímco do roku 2018 byly údaje čerpány z katastru nemovitostí. Nicméně v roce 2022 se podílela plocha EZ již 16,2 % na celkovém zemědělském půdním fondu.

Ekologická produkce LAKR v ČR

Rok	Počet ekofare- rem	Výměra ze- mědělské půdy v EZ (ha)	Počet farem pěstujících LAKR v EZ	Výměra pěstování LAKR v EZ (ha)	Produkce LAKR v EZ (t)	Výnos LAKR v EZ (t/ha)
2011	3 920	482 927	47	1 449	538	0,66
2012	3 934	488 658	68	1 582	891	0,56
2013	4 060	493 394	80	1 858	950	0,57
2014	3 885	493 971	71	1 159	628	0,56
2015	4 115	494 661	60	1 057	532	0,64
2016	4 243	506 070	53	979	429	0,58
2017	4 399	520 032	78	1 803	750	0,71
2018	4 606	538 223	73	1 827	566	0,60
2019	4 690	540 993	93	1 960	718	0,60
2020	4 665	543 252	94	1 852	698	0,58
2021	4 794	558 124	90	1 700	526	0,30
2022	5 049	575 226	92	1 720	623	0,37

Pramen: KEZ o.p.s., šetření ÚZEI, PELERO CZ, z.s.

Zvyšuje se počet ekofare, které se zabývají mj. pěstováním LAKR. Rozsah pěstování LAKR v režimu EZ má rostoucí tendenci. Většina produkce je určena pro export, domácí trh spotřebuje pouze okolo 2 % produkce. Podle údajů největšího zpracovatele LAKR z ekologické produkce (SONNENTOR s.r.o., Čejkovice) se nejvíce pěstuje v režimu EZ meduňka, měsíček a šalvěj. Ostropestřec s označením bioprodukt pěstuje 25–30 biopěstitelů. Bohužel zpracovatel celkovou výměru biopěstitelů neeviduje.

Sběr léčivých rostlin v ČR

ČR je zemí, kde je pěstování i sběr léčivých rostlin ve volné přírodě tradiční záležitostí. Sběr je stále součástí sektoru LAKR v ČR, ale lidé je sbírají především pro svou potřebu a vlastní zpracování. Podstatnou podmínkou sběru LAKR je dokonalá znalost sbíraných rostlin a udržitelnost výskytu sbíraného rostlinného druhu v přírodě. Problematickou však zůstává kvalita usušené drogy.

Sběr v posledních letech stagnuje a zůstává aktivní především v místech tradice, která jsou spojena s možností odbytu v nákupních LAKR. Objem nakoupených sběrových drog je určen vyšší výkupních cen českých nákupců a zájmem sběračů. Změnil se také systém nákupu, který je zcela v kompetenci zpracovatelů.

V ČR se sbírá okolo 40 druhů léčivých rostlin. Mezi nejvíce sbírané druhy, na které se nevztahují žádná omezení kromě zákazu sběru na chráněných územích, patří růže šípková – šípky (*Rosa canina* L.), černý bez (*Sambucus nigra* L.), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica* L.), hluchavka bílá (*Lamium album* L.), bříza bělokorá (*Betula pendula* L.), řebříček obecný (*Achillea millefolium* Moench.), podběl lékařský (*Tussilago farfara* L.), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata* L.), kostival lékařský (*Symphytum officinale* L.), jahodník (*Fragaria* sp.), třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum* L.), maliník obecný (*Rubus idaeus* L.), ostružiník křovitý (*Rubus fruticosus* L.).

V posledních dvou letech se nejčastěji využívaly sběrové druhy v objemech uvedených v následující tabulce.

Nejčastěji sbírané druhy LAKR v ČR v roce 2021–2022

Rostlinný druh	Botanický název	Objem sběru 2021 (t)	Objem sběru 2022 (t)	Sbíraná část rostliny
Šípek	<i>Rosa canina</i> L.	38	36	Plod
Bez černý	<i>Sambucus nigra</i> L.	29	30	Květ a plod
Kopřiva dvoudomá	<i>Urtica dioica</i> L.	26	24	Nat'
Bříza bělokorá	<i>Betula pendula</i> L.	27	22	List
Maliník obecný	<i>Rubus idaeus</i> L.	21	20	List
Ostružiník křovitý	<i>Rubus fruticosus</i> L.	20	20	List
Lípa srdčitá nebo malolistá	<i>Tilia cordata</i> L.	19	15	Květ
Přeslička rolní	<i>Equisetum arvense</i> L.	15	15	Nat'
Truskavec ptačí	<i>Polygonum aviculare</i> L.	12	10	Nat'
Zlatobýl	<i>Solidago gigantea</i> L.	12	10	Kvetoucí nat'
Celkem		219	202	

Pramen: PELERO CZ, z.s.

Cenový vývoj

Výkupní ceny LAKR jsou stanovovány výhradně zpracovateli, kteří vycházejí ze světových výkupních cen a též z dostupnosti domácích surovin. Dalším faktorem ovlivňujícím výši cen je možnost dovozu kvalitativně odpovídajících surovin vybraných druhů ze zahraničí. Výkupní ceny LAKR v posledních letech v ČR i ve světě stagnují, pro pěstitele i sběratele ve většině případů nepřinášejí ekonomické zhodnocení náročného pěstování nebo sběru.

Dle šetření sdružení PELERO CZ z.s. se výkupní ceny v ČR dlouhodobě pohybují v následujících cenových rozmezích: 120–500 Kč/kg u květových drog, 50–65 Kč/kg u kořenových drog a 25–80 Kč/kg u listových a nat'ových drog. Realizační ceny kmínu kořeného dosahovaly v předchozích letech výše 50–70 Kč/kg, v současné době se pohybují kolem 35 Kč/kg.

Osivo, sadba a genové zdroje LAKR

Odrůdy i rozmnožovací materiál LAKR podléhají ustanovením zákona č. 219/2003 Sb., o oběhu osiva a sadby, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon od roku 2004 akceptuje principy právních předpisů EU, které jsou prakticky všechny charakteru směrnice, což znamená, že musí být zapracovány do národních zákonů. Evropské předpisy vyžadují pro uvádění do oběhu rozmnožovacího materiálu hospodářsky důležitých zemědělských, zeleninových a ovocných druhů, révy a chmele povinnou národní registraci odrůd těchto plodin, jejichž výčet je uveden v „Druhovém seznamu“ stanoveném vyhláškou č. 378/2010 Sb. Takto registrované odrůdy jsou následně zařazeny do „Společného katalogu odrůd“ platném pro všechny členské státy EU. V tomto systému je samozřejmě řada specifických ustanovení, výjimek apod., ale skupina LAKR není zařazena mezi hospodářsky důležité zemědělské plodiny a není tedy ani součástí „Druhového seznamu“, mimo kmínu, který je zde zařazen mezi olejninu, stejně jako len a konopí.

Nové odrůdy léčivých, aromatických a kořeninových rostlin (vyjma výše uvedených plodin kmín, len a konopí) již nelze klasicky registrovat. Lze pouze požádat o udělení ochranných práv k odrůdě prostřednictvím ÚKZÚZ. Ochranná práva lze udělit jako národní odrůdová práva (uplatňována na území jednoho nebo více členských států, v ČR podle [zákona č. 408/2000 Sb.](#), o ochraně práv k odrůdám, ve znění pozdějších předpisů) nebo odrůdová práva Společenství (uplatňována na území všech členských států dle nařízení Rady (ES) č. 2100/94, o odrůdových právech Společenství, ve znění pozdějších předpisů).

Držitel ochranných práv k odrůdě má právo rozhodovat o odrůdě, tj. o udržovacím šlechtění a o množení. Jde o určitou formu ochrany duševního vlastnictví šlechtitele (investora) právě proto, že šlechtění je velmi nákladný a dlouhodobý proces. Práva šlechtitelů jsou zakotvena Mezinárodní úmluvou na ochranu práv k novým odrůdám rostlin (základem UPOV = Mezinárodní unie na ochranu práv k novým odrůdám rostlin). ČR je členem UPOV od roku 1993. Legislativně je toto ošetřeno nařízením Rady (ES) č. 2100/94, o odrůdových právech Společenství (závazné pro ČR od roku 2004) a zákonem č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin, ve znění pozdějších předpisů.

ÚKZÚZ přezkoumá požadavky zákona (novost, odlišnost, uniformita, stálost a vhodný název) provedením odrůdových zkoušek a vytvoří popis odrůdy. Po udělení osvědčení o právech k odrůdě žádný jiný subjekt (fyzická osoba, právnická osoba) nesmí bez souhlasu držitele práva k odrůdě chráněnou odrůdu množit a prodávat osivo (tzn. uvádět do oběhu). Jedná se o výlučné vlastnictví práv. Může však od držitele práv zakoupit licenci a pak množit. Za porušení tohoto zákona jsou peněžité sankce. Pro ochranu držitele práva k odrůdě na území EU se žádost podává na Community Plant Variety Office, Angers, Francie.

Seznam odrůd LAKR

Ve Věstníku ÚKZÚZ, ročník XXII. Národního odrůdového úřadu ze dne 30. června 2023 jsou ve Státní odrůdové knize uvedeny tyto odrůdy kmínu kořeného (jako olejniny), v závorce je uveden rok zápisu:

kmín dvouletý: *Kamín* (2019), *Prochan* (1990), *Rekord* (1978);

kmín jednoletý: ozimý – *Aprim* (2014);

jarní – *Lesix* (2021), *Aklei* (2022).

Významným zdrojem strategických materiálů jsou genetické zdroje LAKR. Jejich shromažďování a uchování je nepostradatelné pro uchování životního prostředí a biodiverzity, ale také pro práci potenciálních uživatelů–šlechtitelů a vědeckých pracovníků.

Česká kolekce genetických zdrojů (GZ) LAKR je ze zákona svěřena do péče olomouckého pracoviště Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v. v. i. a Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně. Řádnou kolekci v současné době tvoří 75 různých rodů LAKR s 181 aktivními položkami GZ. Generativně uchovávané položky GZ LAKR jsou dlouhodobě konzervovány v Genové bance v Praze, vegetativně množené položky jsou uchovávány v polní školce přímo na pracovištích v Olomouci a Lednici. Nejcennější GZ LAKR jsou v bezpečnostní duplikaci uchovávány také ve slovenské Genové bance v Piešťanech a ve světovém úložišti semen na Špicberkách (Svalbard Global Seed Vault). Na pracovištích v Olomouci a Lednici je rovněž soustředěna tzv. pracovní kolekce GZ čítající více než 1 300 položek. Vedle získávání a uchování různých materiálů se práce s GZ LAKR zaměřuje zejména na doplňování pasportních a popisných dat, které představují zvýšený uživatelský komfort. Pasportní i popisná data jsou ukládána do informačního systému GRIN Czech, který je zpřístupňuje také uživatelům (<https://grinczech.vurv.cz>). Velmi důležitá je v oblasti práce s těmito materiály také mezinárodní spolupráce, která probíhá především v pracovní skupině Working Group on Medicinal and Aromatic Plants (ECPGR MAPWG) pod hlavičkou organizace Bioversity International. České GZ LAKR jsou prostřednictvím systému AEGIS (A European Genebank Integrated System) také součástí evropské virtuální banky GZ rostlin.

ZAHRANIČNÍ OBCHOD ČR S LAKR

Vývojem celní nomenklatury EU dochází ke sjednocování položek a vypouštění některých statisticky méně významných položek, resp. ke vzniku položek nových. V této kapitole uvádíme pouze vývoj zahraničního obchodu s kořením a léčivými rostlinami, pro nevypovídající hodnotu byla vynechána skupina rostlinných šťáv a výtažků. Přehledný současný stav celní nomenklatury je uveden v příloze.

Zahraníční obchod s kořením

Bilance zahraničního obchodu s kořením dlouhodobě dosahuje záporných hodnot. V posledních letech se pohybuje na úrovni 6–8 tis. t. V roce 2021 dosáhlo záporné saldo zahraničního obchodu s kořením 7 811 t v hodnotě 543,1 mil. Kč. V roce 2022 došlo sice k opětovnému poklesu z hmotnostního hlediska, avšak z hlediska finančního vzrostlo záporné saldo na 658,7 mil. Kč.

Bilance zahraničního obchodu s kořením ČR (kód KN 0904–0910)

Ukazatel	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tuny	-6 816	-7 196	-7 300	-7 018	-5 897	-6 370	-7 811	-7 611
Tisíc Kč	-696 583	-823 575	-577 317	-589 931	-599 091	-558 958	-543 121	-658 698

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Dovoz koření se v posledních letech neustále zvyšuje. V roce 2021 vzrostl objem dovezeného koření meziročně téměř o 10 % na 12 147,4 t a v roce 2022 o 8,8 % na 13 212,0 t. Hlavními dováženými komoditami byly v letech 2021 a 2022 paprika, zázvor, pepř a také kmín. Mezi nejvýznamnější dovozce koření opět patřily Španělsko, Čína, Polsko, Brazílie, Vietnam, Slovensko, Finsko a Německo.

Dovoz koření do ČR (t)

Kód KN	Druh	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
CELKEM		9 796,8	10 221,8	10 549,9	10 435,6	10 457,5	11 062,6	12 147,4	13 212,0
Z toho:									
090411, 090412	Pepř drcený a nedrcený	1 271,9	1 302,7	1 456,0	1 533,6	1 433,8	1 799,9	2 047	1 930,4
09042	Paprika mletá a nemletá	2 704,7	2 670,8	2 473,6	2 856,9	2 814,6	2 756,4	3 076,7	3 155,2
0905	Vanilka	11,9	18,2	9,0	13,4	14,0	16,7	19,6	15,6
0906	Skořice drcená a nedrc.	503,8	515,3	688,5	633,5	619,5	763,0	815,2	836,0
0907	Hřebíček	52,4	57,2	58,1	72,1	62,3	61,5	73,3	61,9
09081	Muškatový oříšek	39,6	40,1	37,3	44,9	45,8	45,5	70,3	65,6
09082	Muškatový květ	15,5	16,7	14,4	21,8	13,0	16,5	15,8	13,8
09083	Amomy a kardamomy	27,4	25,4	27,5	36,9	38,7	69,1	89,7	53,4
09092	Koriandr	167,5	156,9	180,7	170,1	138,1	162,1	232,2	355,5
090931 ¹⁾ 090932 ²⁾	Kmín římský	668,2	844,9	879,4	249,1	432,2	943,8	861,0	1 665,4

Kód KN	Druh	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
090961 ¹⁾ 090962 ¹⁾	Anýz, badyán, kořený kmín, fenykl, jalovcové bobulky	311,4	305,7	349,5	380,3	427,1	572,0	688,7	555,8
09101	Zázvor	2 818,7	2 924,8	2 739,9	2 704,1	2 655,6	2 162,4	2 302,3	2 443,4
091020	Šafrán drcený a nedr.	51,1	45,5	48,3	60,8	63,7	44,0	21,1	2,6
091030	Kurkuma	122,5	152,6	164,3	213,6	219,9	247,7	298,2	232,9
09109910	Semena pískavice	32,5	34,7	35,8	51,7	50,5	59,0	59,4	70,3
09109931	Mateřídouška	14,7	12,2	16,0	10,8	10,8	8,8	5,5	8,7
09109933 09109939	Tymián	53,8	62,8	56,5	77,7	72,9	63,5	78,1	89,2
09109950	Bobkový list	59,7	90,3	99,6	93,0	83,7	94,2	100,3	122,7
09109105	Kari	60,8	72,8	83,8	73,8	59,9	64,5	83,8	98,7
09109110 09109190	Směsi koření drcené i nedrcené	402,6	481,4	626,5	584,4	668,3	585,8	644,3	695,3
09109991 09109999	Koření ost. drcené i nedrcené	405,7	391,2	505,2	553,3	533,2	531,8	564,5	739,5

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Poznámka: ¹⁾ kód KN od roku 2012

Do roku 2011 byla semena kmínu kořeného zařazena v celním sazebníku EU pod pol. 09094000; od roku 2012 byla přesunuta pod společnou položku 09096100, 09096200 „Semena anýzu, badyánu, kořeného kmínu nebo fenylku; jalovcové bobulky“.

Vývoz komodit skupiny koření je určen především hlavní položkou – kmínem. Kmín jako nejsilnější exportní položka se v roce 2021 podílel 13,4 % na celkovém objemu vývozu koření a v roce 2022 pak 29 %. V roce 2021 vývoz koření se meziročně mírně snížil o 7,6 % na objem 4 336,2 t. V roce 2022 došlo opět k navýšení na 5 601,2 t, což je meziroční nárůst o 29,2 %. Dlouhodobě tradičními zeměmi, kam směřuje vývoz koření z ČR, jsou Německo, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Rakousko a Norsko.

Vývoz koření z ČR (t)

Kód KN	Druh	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
CELKEM		2 980,5	3 026,4	3 250,3	3 417,5	4 561,0	4 692,6	4 336,2	5 601,2
Z toho:									
09041	Pepř drcený a nedrcený	345,3	392,0	609,1	519,4	523,0	711,7	901	795,6
09042	Paprika mletá a nemletá	314,8	349,2	328,1	458,7	439,6	422,2	442,1	542,5
0905	Vanilka	2,7	3,8	9,8	13,5	24,3	40,9	59,1	50,6
0906	Skořice drcená a nedrc.	119,4	97,4	111,5	100,1	138,8	254,8	264,7	314,8
0907	Hřebíček	4,2	4,3	3,6	4,3	5,8	6,9	6,7	10,1
09081	Muškatové oříšky	6,6	5,3	5,4	6,0	12,0	15,8	31,5	26,8
09082	Muškatový květ	0,2	0,7	3,1	1,4	0,6	1,2	0,2	0,3
09083	Amomy a kardamomy	8,7	8,9	9,3	8,5	16,6	18,9	39,3	19,9

Kód KN	Druh	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
09092	Koriandr	254,9	287,2	42,6	37,1	10,6	46,8	34,4	312,9
090931 ¹⁾ 090932 ¹⁾	Kmín římský	1 001,7	952,5	1 095,9	1 088,7	1 708,8	1 291,7	579,4	1 636,2
090961 ¹⁾ 090962 ¹⁾	Anýz, badyán, kořený kmín, fenykl, jalovcové bobulky	45,3	34,3	46,7	51,7	105,0	111,4	167,3	198,2
09101	Zázvor	573,7	656,0	629,7	683,5	651,0	593,8	530,9	388,6
091020	Šafrán drcený a ndr.	18,6	11,8	19,5	51,7	62,5	31,5	19,6	3,7
091030	Kurkuma	9,9	15,9	20,2	27,4	33,6	48,3	43,7	38,7
09109910	Semena pískavice	0,05	2,3	3,1	11,1	13,0	7,5	6,1	1,9
09109931	Mateřídouška	2,1	2,1	2,5	3,0	2,9	2,6	2,7	9,0
09109933 09109939	Tymián	8,2	10,7	14,9	7,3	17,3	21,8	20,9	30,9
09109950	Bobkový list	3,9	5,0	4,6	6,6	11,5	10,9	12,2	15,0
09109105	Kari	15,6	26,7	30,4	66,6	97,0	58,0	55,2	65,2
09109110 09109190	Směsi koření drcené i nedrcené	121,8	79,7	87,0	126,4	241,1	505,9	580,1	512,2
09109991 09109999	Koření ost. drcené i nedrcené	122,8	80,6	173,3	142,3	446,1	489,9	538,7	628,1

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Poznámka: ¹⁾ KN od roku 2012

Zahraníční obchod s léčivými rostlinami

V zahraničním obchodu s léčivými rostlinami, dle celní nomenklatury rostlinami pro voňavkářství a farmacii, převažuje od roku 2011 dovoz nad vývozem. Důvodem je odklon od pěstování makoviny v ČR a jejího vývozu k výhradnímu zpracovateli na Slovensko. Do roku 2010 makovina představovala v průměru 88% podíl na objemu vývozu léčivých rostlin z ČR. Makovina se naposledy vyvážela v roce 2016, a to v objemu 495 t. Od tohoto roku se již nevyváží, ale také se od roku 2015 do ČR nedováží.

V roce 2021 bylo do ČR dovezeno 6 110,9 t surovin pro farmaceutické a kosmetické zpracování pouze v rámci položky *Části rostlin ostatní*, což představuje navýšení oproti roku 2020 o téměř 12,2 %. V roce 2022 pak došlo k meziročnímu poklesu o 6,6 % na celkových 5 709,0 t. Léčivé rostliny pocházely v roce 2022 z tradičních dovozořských zemí, jako je Polsko, Bulharsko, Albánie, Slovensko, Německo a Nizozemsko.

Vývoz této skupiny rostlin v posledních letech se pohybuje v rozmezí od 2 000–3 500 t. Vývoz směřuje převážně do Španělska, Itálie, Německa, Slovenska, Polska a Rakouska.

Bilance zahraničního obchodu ČR s rostlinami/částmi rostlin pro voňavkářství a farmacii apod., kód KN 1211

Ukazatel	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tuny	-1 741,0	-2 176,9	-2 498,8	-3 203,5	-3 708,6	-3 358,5	-2 588,1	-2 601,3
Tisíc Kč	-280 845	-248 597	-196 588	-231 479	-139 281	-136 238	-41 409	-66 595

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Dovoz rostlin/částí rostlin pro voňavkářství a farmacii apod. do ČR (t)

Kód KN	Druh	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
CELKEM		3 859,8	3 915,5	4 051,5	4 914,1	5 695,7	5 445,9	6 110,9	5 709,0
z toho:									
121120	Kořeny ginsengu (ženšenu)	2,8	3,1	2,5	1,3	1,5	1,8	1,7	3,4
121140	Maková sláma (makovina)	0	0	0	0	0	0	0	0
12119086	Části rostlin ostatní	3 857,0	3 912,4	4 048,5	4 912,8	5 694,2	5 444,1	6 109,2	5 705,6

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Vývoz rostlin/částí rostlin pro voňavkářství a farmacii apod. z ČR (t)

Kód KN	Druh	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
CELKEM		2 118,8	1 738,6	1 552,7	1 710,6	1 987,1	2 087,4	3 522,8	3 107,7
z toho:									
121120	Kořeny ginsengu (ženšenu)	0,1	0,1	13,3	0,3	0,9	0,6	0,2	3,2
121140	Maková sláma (makovina)	941,8	495,0	0	0	0	0	0	0
12119086	Části rostlin ostatní	1 176,9	1 243,5	1 539,4	1 710,6	1 986,1	2 086,8	3 522,5	3 104,5

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

PRODUKCE A ZAHRANIČNÍ OBCHOD S KMÍNEM V ČR

Kmín kořený si stále drží postavení významné plodiny českého zemědělství i důležité exportní komodity. Důkazem toho je i získání chráněného označení původu pro produkt **ČESKÝ KMÍN** podle nařízení Rady (ES) č. 510/2006, o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin. Základními parametry pro využití přidělené známky je vymezení oblasti pěstování – ČR, použití registrované odrůdy dvouleté formy kmínu, setí kmínu do 20. června, ošetřování porostu kmínu podle metodiky pěstování kmínu a také kvalita nažek, která je dána minimálním obsahem silice 2,8 %.

Pěstování kmínu má v ČR dlouhou tradici ve šlechtění, výzkumu i v samotném pěstování. Právě tato tradice přinesla kmínu specifické postavení mezi kořeninovými rostlinami i obecně mezi zemědělskými komoditami. Limitujícím faktorem pěstování kmínu v tuzemském prostředí je zejména vývoj cen, který se projevuje cyklickým kolísáním a následně i rozsahem pěstebních ploch. V posledních letech se v uvedeném schématu stále výrazněji podílí na vývoji také poptávka po levném a mnohdy méně kvalitním kmínu. Dle spolku Český kmín, z.s. je důvodem tohoto vývoje především chování českých pěstitelů v reakci na vývoj cen kmínu, tj. v podstatě kopírování cyklického vývoje (cca 8letý cyklus, tj. 4 roky klesání cen k jejich minimu a 4 roky nárůst cen kmínu). V posledních letech roste význam využívání hlavních složek kmínové silice, a to limonenu a karvonu (omezení klíčivosti brambor, biologické prostředky ochrany rostlin atd.).

Využití složek kmínové silice, získávaných z odpadu po čištění, může ovlivnit rozsah ploch, ale také využitelnost kmínu na trhu. Dále se kmín využívá k lisování kulinářsky zajímavého oleje, či přípravě tradičního likéru tzv. kmínky. Kmín kořený se zpracovává i v kosmetice a při parfumaci, ale také proti plísni. Silice (*etheroleum* lat.), která se získává destilací semen, se zužitkovává i v aromaterapii.

Vývoj sklizňových ploch a produkce kmínu v ČR

Rok	Sklizňová plocha v ha	Produkce v t	Výnos v t/ha
2007*	2 319	1 603	0,80
2008	1 490	1 411	0,95
2009	1 944	1 405	0,72
2010	3 670	2 619	0,71
2011	4 372	3 475	0,79
2012	2 954	2 818	0,95
2013	2 109	1 370	0,65
2014	2 173	2 009	0,92
2015	1 907	2 000	1,05
2016	2 443	1 930	0,79
2017	4 125	3 311	0,80
2018	4 685	3 829	0,82
2019	2 950	971	0,33
2020	2 755	1 092	0,40
2021	3 183	2 648	0,83
2022	3 516	2 236	0,64

Pramen: * ČESKÝ KMÍN, z.s., ČSÚ

Poznámka: od roku 2008 sleduje plochu pěstování kmínu ČSÚ

V letech 2017–2018 se sklizňová plocha kmínu postupně zvyšovala v důsledku výrazného nárůstu spotřebitelských cen a následně i cen zemědělských výrobců, a to až na 60 Kč/kg. V roce 2019 však ceny výrazně klesly a pohybovaly se v rozmezí 20–30 Kč/kg, v roce 2020 mezi 25–35 Kč/kg, což mělo negativní vliv na rozsah pěstování kmínu. Nicméně od roku 2021 dochází opět ke zvyšování jeho produkčních ploch.

Graf 3 – Vývoj sklizňových ploch a produkce kmínu v ČR

Pramen: ČSÚ

V roce 2014 byla registrovaná odrůda kmínu – *Aprim*. Jedná se o první odrůdu kmínu ozimého typu s vysokým výnosem nažek, která uniká poškození způsobenému hálčivcem kmínovým a vzhledem k termínu setí (srpen) umožňuje pěstování běžné předplodiny. Udržovatelem a držitelem šlechtitelských práv je společnost Agritec Plant Research, s.r.o. V roce 2019 byla registrovaná odrůda kmínu – *Kamín*. Jedná se o odrůdu dvouletého typu, která je určená k produkci semene pro potravinářské účely. Je neopadavá, středně raná a středně vysoká s vysokým obsahem silic. Udržovatelem je SAGA SEED, s.r.o., Lysá nad Labem.

V roce 2021 pak byla registrována první jarní odrůda kmínu – *Lesix*. Udržovatelem a držitelem šlechtitelských práv je společnost ROLS Lešany, spol. s r.o. Dále pak v roce 2022 to byla odrůda jarního kmínu pod názvem *Aklei*. Udržovatelem a držitelem šlechtitelských práv je Agritec Plant Research s.r.o. *Aklei* je raná až středně raná odrůda jednoletého kmínu kořenného registrovaná pro jarní pěstování určená k produkci nažek pro potravinářské účely.

Rostliny jsou středně vysoké, středně odolné proti poléhání před sklizní. Tato odrůda je středně odolná až odolná proti opadávání nažek, středně odolná proti napadení komplexem listových skvrnitostí. Vlivem kratší vegetační doby bývá napadení vlnovníkem kmínovým ojedinělé. Výnos nažek je středně vysoký až vysoký. Hmotnost tisíce nažek je nízká. Obsah silic v nažkách je spíše nízký, ovšem podíl karvonu je standardní.

Přehled cen zemědělských výrobců kmínu v ČR (Kč/kg)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cena	25–57	45–75	65–70	25–65	18–35	20–30	25–35	27–35	31–37

Pramen: Český kmín, z.s.

Přehled spotřebitelských cen kmínu v ČR (Kč/100 g)

Rok/měsíc	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
2014	36,48	36,86	36,21	37,57	37,00	36,09	35,15	36,60	36,02	36,30	34,30	35,19
2015	35,15	36,15	35,62	37,71	35,24	36,59	36,93	34,58	36,81	37,06	36,92	37,30
2016	36,71	37,02	37,92	38,35	38,37	38,42	39,31	37,24	38,73	38,81	39,92	39,55
2017	39,83	39,63	40,91	39,49	41,10	42,83	42,03	43,46	40,58	42,78	44,79	42,69
2018	42,57	42,98	42,61	42,47	42,26	42,16	41,84	43,47	43,29	42,07	42,55	44,51
2019	43,43	40,18	41,93	41,01	40,83	40,63	40,78	41,24	42,35	42,72	42,90	47,05
2020	42,31	40,39	42,05	41,05	42,14	40,31	42,57	42,54	39,49	38,41	40,82	39,97

Pramen: ČSÚ

Poznámka: od roku 2021 ČSÚ data o spotřebitelských cenách kmínu nesleduje

Kmín byl českou významnou exportní komoditou s dlouhodobě pozitivní bilancí zahraničního obchodu. Od roku 2021 však došlo ke změně a saldo vykazuje záporné hodnoty (což je pravděpodobně též v důsledku změny jeho zařazení v celním sazebníku EU). Každoročně je z ČR vyvezeno v průměru 50 % tuzemské produkce kmínu.

Bilance zahraničního obchodu ČR s kmínem podle kalendářních roků

Ukazatel	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Množství v t	334	108	217	840	1 277	348	-282	-31
Hodnota v tis. Kč	22 693	2 409	80	14 701	25 995	3 644	-14 997	-2 485

Dovoz kmínu do ČR podle kalendářních roků

Ukazatel	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Množství v t	668	845	879	249	432	944	861	1 665
Hodnota v tis. Kč	48 315	58 853	59 040	20 896	23 987	39 769	38 663	60 957

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Vývoz kmínu z ČR podle kalendářních roků

Ukazatel	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Množství v t	1 002	953	1 096	1 089	1 709	1 292	579	1 636
Hodnota v tis. Kč	71 008	61 262	59 120	35 597	46 982	43 424	23 666	58 472

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Dovoz kmínu se po výrazném snížení v roce 2018 v průběhu dalších let opět navyšoval. Mezi hlavní dovozce kmínu do ČR patří tradičně Finsko, Polsko, Slovensko a Španělsko, nově též Litva. Nejvíce se na celkovém objemu dovezeného kmínu do ČR podílí Finsko, v marketingovém roce 2021/2022 bylo do ČR dovezeno z Finska 932 t kmínu (tj. 54% podíl), v roce 2022/2023 dovoz klesl na 801 t, což je 40% podíl na celkovém objemu dovezeného kmínu.

Oproti kolísajícímu dovozu se **vývoz kmínu** z ČR v dlouhodobém horizontu pohybuje v rozmezí 1 000–1 700 t. V roce 2021 zaznamenal vývoz kmínu pokles na 579 t, avšak v dalším roce došlo opět k nárůstu na 1 636 t. Český kmín míří do obvyklých destinací – na Slovensko, do Polska, Maďarska, Německa a Rakouska.

**Bilance zahraničního obchodu ČR s kmínem podle marketingových roků
(kód KN 0909 3100, 0909 3200)**

Ukazatel	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Množství v t	134,7	408,1	1 443,3	449,5	186,0	-23,2	-1 987,8
Hodnota v tis. Kč	-1 408,0	-983,8	29 002,4	1 268,8	538,1	-6 376,6	-39 916,8

Dovoz kmínu do ČR podle marketingových roků

Ukazatel	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Množství v t	864,1	610,2	174,0	771,1	754,5	1 714,7	1 992,6
Hodnota v tis. Kč	60 852,7	40 625,4	15 909,3	33 534,9	36 098,5	68 297,4	76 723,6

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Vývoz kmínu z ČR podle marketingových roků

Ukazatel	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Množství v t	998,8	1 018,3	1 617,3	1 220,6	940,5	1 691,5	904,8
Hodnota v tis. Kč	59 444,7	39 641,6	44 911,7	34 803,7	36 636,6	61 920,8	36 806,8

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Poznámka: marketingový rok u kmínu 1. 7.–30. 6.

Dovoz a vývoz kmínu do ČR podle marketingových roků a zemí

Rok 2020/21	DOVOZ		Rok 2020/21	VÝVOZ	
Stát	tuny	tis. Kč	Stát	tuny	tis. Kč
Celkem	754,5	36 098,5	Celkem	940,5	36 636,6
z toho:			z toho:		
Litva	249,5	8 277,9	Litva	469,5	19 200,2
Finsko	198,0	6 263,5	Maďarsko	145,7	2 238,6
Polsko	131,1	4 804,5	Polsko	133,0	3 335,8
Slovensko	90,3	7 177,1	Slovensko	83,1	5 681,6
Syrská arabská republika	38,6	4 678,1	Německo	74,6	3 194,4
Indie	26,2	2 387,5	Rumunsko	21,9	624,7
Německo	7,9	1 065,3	Norsko	8,1	1 676,7
Spojené království	5,4	623,4	Finsko	1,4	132,6

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Rok 2021/22	DOVOZ		Rok 2021/22	VÝVOZ	
Stát	tuny	tis. Kč	Stát	tuny	tis. Kč
Celkem	1 714,7	68 297,4	Celkem	1 691,5	61 920,8
z toho:			z toho:		
Finsko	932,1	30 300,0	Litva	837,6	28 166,0
Polsko	377,2	11 604,2	Slovensko	269,5	12 917,1
Litva	168,6	5 735,6	Maďarsko	233,3	5 095,6
Slovensko	157,2	11 591,3	Rakousko	220,9	8 395,3
Indie	30,6	3 258,5	Německo	56,3	2 745,6
Syrská arabská republika	24,7	2 837,7	Nizozemsko	23,9	909,9
Španělsko	6,6	747,0	Rumunsko	20,0	632,0
Německo	5,7	577,4	Chorvatsko	11,0	567,7

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

Rok 2022/23	DOVOZ		Rok 2022/23	VÝVOZ	
Stát	tuny	tis. Kč	Stát	tuny	tis. Kč
Celkem	1 992,6	76 723,6	Celkem	904,8	36 806,8
z toho:			z toho:		
Finsko	800,9	28 976,7	Polsko	315,0	11 570,3
Španělsko	453,1	7 452,7	Maďarsko	311,0	10 256,7
Polsko	313,4	12 105,0	Slovensko	171,7	9 375,7
Litva	199,0	7 310,0	Německo	69,0	3 061,7
Slovensko	174,4	14 034,0	Rakousko	20,5	682,7
Indie	18,8	2 898,9	Chorvatsko	6,2	296,2
Syrská arabská republika	18,0	2 256,3	Rumunsko	3,0	1 19,0
Thajsko	7,9	607,3	Litva	2,0	395,2

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

PŘÍLOHA

Výtah z celního sazebníku, kapitoly 09 a 12

KAPITOLA 9

KÁVA, ČAJ, MATÉ A KOŘENÍ

Poznámky

I. Směsi produktů čísel 0904 až 0910 se zařazují takto:

- a) směsi dvou nebo více produktů téhož čísla se zařazují do tohoto čísla;
- b) směsi dvou nebo více produktů patřících do různých čísel se zařazují do čísla 0910.

Přísada jiných látek k produktům čísel 0904 až 0910 (nebo ke směsím uvedeným v odst. a) nebo b) výše) nemá vliv na jejich zařazení za předpokladu, že si takto vzniklé směsi zachovávají podstatný charakter zboží těchto čísel. V opačném případě tyto směsi nepatří do této kapitoly; jde-li o kořenici směsi nebo o směsi přísad pro ochucení, zařazují se do čísla 2103.

2. Do této kapitoly nepatří pepř kuberový (*Piper cubeba*) ani jiné produkty čísla 1211.

Kód KN	Popis zboží	Smluvní celní sazba v roce 2022 (%)
0904	Pepř rodu <i>Piper</i>; sušené nebo drcené nebo mleté plody rodu <i>Capsicum</i> nebo <i>Pimenta</i>:	
0904 11 00	- Pepř: -- Nedrcený ani nemletý	-
0904 12 00	-- Drcený nebo mletý	4
0904 21	- Plody rodu <i>Capsicum</i> nebo rodu <i>Pimenta</i> -- Sušené nedrcené ani mleté	
0904 21 10	--- Sladká paprika	9,6
0904 21 90	--- Ostatní	-
0904 22 00	-- Drcené nebo mleté	5
0905	Vanilka	
0905 10 00	Nedrcená ani nemletá	6
0905 20 00	Drcená nebo mletá	6
0906	Skořice a květy skořicovníku	
0906 11 00	- Nedrcené ani nemleté	
0906 19 00	-- Skořice (<i>Cinnamomum zeylanicum</i> Blume)	-
0906 20 00	-- Ostatní	-
	- Drcené nebo mleté	-
0907	Hřebíček (celé plody, květy a stopky)	
0907 10 00	Nedrcený ani nemletý	8
0907 20 00	Drcený nebo mletý	8
0908	Muškatový oříšek, muškátový květ a kardamom	
0908 11 00	Muškatový oříšek: -- Nedrcený ani nemletý	-
0908 12 00	-- Drcený nebo mletý	-
0908 21 00	- Muškátový květ: -- Nedrcený ani nemletý	-
0908 22 00	-- Drcený nebo mletý	-
0908 31 00	- Kardamom: -- Nedrcené ani nemleté	-
0908 32 00	-- Drcené nebo mleté	-

Kód KN	Popis zboží	Smluvní celní sazba v roce 2022 (%)
0909	Semena anýzu, badyánu, fenyklu, koriandru, římského kmínu nebo kořenného kmínu; jalovcové bobulky:	
	- Semena koriandru:	
0909 21 00	-- Nedrcená ani nemletá	-
0909 22 00	-- Drcená nebo mletá	-
	- Semena římského kmínu:	
0909 31 00	-- Nedrcená ani nemletá	-
0909 32 00	-- Drcená nebo mletá	-
	- Semena anýzu, badyánu, kořenného kmínu nebo fenyklu; jalovcové bobulky:	
0909 61 00	-- Nedrcené ani nemleté	-
0909 62 00	-- Drcené nebo mleté	-
0910	Zázvor, šafrán, kurkuma, tymián, bobkový list, kari a jiná koření:	
	- Zázvor:	
0910 11 00	-- Nedrcený ani nemletý	-
0910 12 00	-- Drcený nebo mletý	-
	- Šafrán:	
0910 20 10	-- Nedrcený ani nemletý	-
0910 20 90	-- Drcený nebo mletý	8,5
0910 30 00	- Kurkuma:	-
	- Ostatní koření:	
0910 91	-- Směsi uvedené v poznámce I písm. b)	
0910 91 05	--- Kari	-
	--- Ostatní:	
0910 91 10	---- Nedrcené ani nemleté	-
0910 91 90	---- Drcené nebo mleté	12,5
0910 99	-- Ostatní:	
0910 99 10	--- Semena pískavice	-
	--- Tymián:	
	---- Nedrcený ani nemletý	
0910 99 31	----- Mateřídouška (<i>Thymus serpyllum</i>)	-
0910 99 33	----- Ostatní	7
0910 99 39	---- Drcený nebo mletý	8,5
0910 99 50	--- Bobkový list	7
	--- Ostatní:	
0910 99 91	---- Nedrcené ani nemleté	-
0910 99 99	---- Drcené nebo mleté	12,5

KAPITOLA 12

OLEJNATÁ SEMENA A OLEJNATÉ PLODY; RŮZNÁ ZRNA, SEMENA A PLODY; PRŮMYSLOVÉ NEBO LÉČIVÉ ROSTLINY; SLÁMA A PÍCNINY

Poznámky vztahující se k číslu 1211

Do čísla 1211 patří, *inter alia*, následující rostliny nebo jejich části: bazalka, brutnák lékařský, ginseng (ženšen), yzop, lékořice, všechny druhy máty, rozmarýna, routa, šalvěj a pelyněk.

Do čísla 1211 však nepatří:

- a) léky kapitoly 30;
- b) voňavkářské, kosmetické nebo toaletní přípravky kapitoly 33 nebo
- c) insekticidy, fungicidy, herbicidy, dezinfekční nebo podobné výrobky čísla 3808.

Kód KN	Popis zboží	Smluvní celní sazba v roce 2022 (%)
1211	Rostliny a části rostlin (včetně semen a plodů) používané ve voňavkářství, ve farmacii nebo jako insekticidy, fungicidy nebo k podobným účelům, čerstvé nebo sušené, též řezané, drcené nebo v prášku:	
1211 20 00	- Kořeny ginsengu (ženšenu)	-
1211 30 00	- Listy koky	-
1211 40 00	- Maková sláma	-
1211 90	- Ostatní:	
1211 90 30	- - Tonková semena	3
1211 90 86	- - Ostatní	-

Důležité kontakty

AGRITEC, výzkum, šlechtění a služby, s.r.o.

Zemědělská 2520/16

787 01 Šumperk

www.agritec.cz**Český kmín, z.s.**

Maleč 49

582 76 Maleč

www.ceskykmin.cz**Český statistický úřad**

Na padesátém 3268/81

100 82 Praha 10

<https://www.czso.cz/>**Ministerstvo zemědělství**

Těšnov 65/17

110 00 Praha 1

www.eagri.cz**Ministerstvo zdravotnictví**

Palackého nám. 4

128 01 Praha 2

www.mzcr.cz**PELERO CZ, z.s.**

Merhautova 32

613 00 Brno

www.pelero-cz.cz**Ústřední kontrolní a zkušební ústav
zemědělský**

Hroznová 63/2

603 00 Brno

www.ukzuz.cz**Ústav zemědělské ekonomiky a informací**

Mánesova 1453/75

120 00 Praha 2

www.uzei.cz

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1
internet: www.eagri.cz
e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-706-1

Praha 2023